

ارزیابی استاندارد حسابداری طرح‌های مزایای بازنشستگی

سمیرا بهزادپور*، علی رحمانی**، غلامرضا سلیمانی امیری***

چکیده

حقوق بازنشستگی به‌عنوان یک سیستم انگیزشی و تأمین امنیت مالی آینده کارکنان در رضایت شغلی آن‌ها نقش مؤثری دارد؛ با وجود اهمیت گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی، تاکنون استاندارد حسابداری این نهادها مورد بررسی قرار نگرفته است. این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی استاندارد ۲۷ با استفاده از رویکرد ارزیابی پس از اجرا و روش پژوهش ترکیبی صورت پذیرفته است. داده‌های پژوهش با استفاده از ابراز پرسشنامه و مصاحبه گردآوری شده است: به منظور گردآوری نظرات خبرگان ۱۰۴ پرسشنامه جمع‌آوری و با استفاده از تکنیک دلفی فازی تحلیل گردید؛ برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها نیز از روش تحلیل محتوا استفاده شد. نتایج بیانگر این است که استاندارد ۲۷ به اهداف تدوین آن دست یافته و فزونی منافع بر هزینه‌ها نیز توجیه‌کننده بکارگیری الزامات استاندارد است. از سوی دیگر استاندارد ۲۷ در صندوق‌های بازنشستگی کشور قابل اجرا است، اما لازم است برای سایر طرح‌های به جز مزایای بازنشستگی استانداردهای حسابداری مناسب تدوین شود. همچنین مشخص شد زیرساخت‌های حقوقی لازم برای بکارگیری استاندارد ۲۷ در کشور وجود ندارد؛ این بسترها را می‌توان به زیرساخت‌های محاسبات اکچواری، مسائل مالیاتی، ارزش منصفانه و مغایرت‌های قانونی و ساختاری طبقه‌بندی نمود.

واژه‌های کلیدی: استاندارد ۲۷ حسابداری، طرح‌های مزایای بازنشستگی، ارزیابی پس از

اجرای استانداردهای حسابداری، هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای استانداردهای حسابداری.

مقدمه

صندوق‌های بازنشستگی از اصلی‌ترین بازیگران حوزه تامین اجتماعی به‌شمار رفته و دارای آثار حائز اهمیت اقتصادی و اجتماعی می‌باشند؛ این نهادها به دو دلیل عمده درخور توجه زیاد می‌باشند: اول به نقش تعیین‌کننده آنها در بازارهای مالی، به‌ویژه بازارهای سرمایه، مربوط می‌شود که مواردی مانند حجم و منابع دارایی‌ها، گردش مالی و عملیات سرمایه‌گذاری، سیاست‌ها و استراتژی‌های سرمایه‌گذاری و مدیریت ریسک را در برمی‌گیرد. دوم آنکه ابزاری برای تأمین آتیه بخش عمده‌ای از جمعیت هر کشور محسوب می‌شوند. از این رو، صندوق‌های بازنشستگی یکی از اهرم‌های قوی دولت‌ها به‌منظور هدایت جامعه به‌سوی بالندگی و پویایی هستند. به همین دلیل، توجه و اهتمام کافی متولیان امر به مقوله‌هایی مانند تدوین قوانین و مقررات مناسب، نظارت مؤثر بر حسن اجرای قوانین، تعریف ساختار سازمانی و عملیاتی کارآمد، رعایت عدالت و انصاف در تدوین و اجرای مقررات و دستورالعمل‌ها، منظور کردن صرفه و صلاح مشتریان و مستمری‌بگیران در تصمیم‌گیری‌ها و انتصاب‌ها و موارد مهم دیگر را می‌طلبد (سازمان بورس، ۱۳۹۰).

امروزه صندوق‌های بازنشستگی و تأمین اجتماعی در کشور با مشکلات بسیاری روبرو هستند. برخی از آنها از محل دارایی‌های خود توانایی پاسخگویی بخش اندکی از تعهدات خود را دارند، زیرا مصارف جاری صندوق‌ها از منابع جاری آنها بیشتر شده و جریان‌های نقدی ورودی و خروجی آنها به تعادل نرسیده است؛ به بیانی دیگر، صندوق‌ها با کسری زیادی برای پرداخت مستمری‌ها روبرو هستند. به‌طوری‌که دولت مجبور شده است بخشی از درآمد عمومی را صرف تأمین کسری‌ها نماید؛ اهمیت این موضوع به حدی است که روند این کسری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کشور نیز قابل مشاهده است. در این لایحه رشد ۱۹ درصدی مجموع سرفصل‌های مرتبط با عملیات صندوق‌های بازنشستگی کشور (فصل بیمه‌های اجتماعی و فصل حمایتی) مشاهده می‌شود. از نکات حائز اهمیت دیگر افزایش ۱۳ درصدی برنامه کمک به پرداخت حقوق و مزایای بازنشستگان و مستمری‌بگیران کشوری در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ می‌باشد.

در ایران استاندارد حسابداری طرح‌های مزایای بازنشستگی (استاندارد ۲۷) ناظر بر حسابداری صندوق‌های بازنشستگی می‌باشد. این استاندارد که مبتنی بر استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۲۶ با عنوان "حسابداری و گزارشگری طرح‌های مزایای بازنشستگی" می‌باشد، باهدف یکپارچه نمودن گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی و رفع نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از طریق افشای اطلاعات کافی در خصوص منابع و تعهدات، از اول فروردین ماه سال ۱۳۸۴ الزامی شده است (استاندارد حسابداری ۲۷) با وجود اهمیت گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی و استاندارد حسابداری این نهادها، با وجود گذشت بیش از ۱۳ سال از اجرایی شدن استاندارد حسابداری ۲۷، تاکنون مسائل مربوط به اهداف، دامنه، هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای آن مورد بررسی دقیق قرار نگرفته است. بررسی تأثیرات و پیامدهای یک استاندارد همواره باید طی چرخه عمر پروژه معرفی یک استاندارد جدید یا تعدیلات اساسی یک استاندارد در نظر گرفته شود؛ یکی از روش‌های ارزیابی تأثیر استانداردها، روش ارزیابی پس از اجرا^۱ می‌باشد؛ بررسی پس از اجرا روشی برای ارزیابی استانداردهای حسابداری است که توسط بنیاد حسابداری مالی^۲ برای استانداردهای هیات استانداردهای حسابداری مالی^۳ و دولتی^۴ آمریکا و هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری^۵ برای استانداردهای بین‌المللی حسابداری انجام می‌پذیرد. با وجود اهمیت این موضوع، تاکنون گزارش‌های اندکی در ارتباط با ارزیابی‌های پس از اجرای استانداردهای حسابداری تدوین شده در ایران منتشر شده است. همچنین بررسی‌های پس از اجرای استانداردهای حسابداری جایگاهی در فرآیند تدوین استانداردهای حسابداری ایران ندارد؛ از این رو، هدف این پژوهش انجام ارزیابی پس از اجرا به منظور بررسی اثربخشی استاندارد ۲۷ و ارزیابی کلی آن با توجه به اهمیت و نقش صندوق‌های بازنشستگی در کشور می‌باشد. بدین منظور میزان دستیابی استاندارد به اهداف تدوین آن، هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد ۲۷ و درنهایت نیز لزوم همگرایی این استاندارد با استاندارد ۳۳ (استاندارد مربوط به کارفرمایان طرح‌های مزایای بازنشستگی) مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه ضمن تشریح مبانی نظری و پیشینه پژوهش، به توصیف روش‌شناسی پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود. درنهایت نیز یافته‌های پژوهش و پیشنهادات مبتنی بر آن ارائه می‌گردد.

مبانی نظری

عبارات تاثیر^۶، اثرات^۷ و پیامدها^۸ تعاریف مشابهی دارند؛ برای اهداف تدوین استانداردهای حسابداری تاثیرات به عنوان "پیامدهای یک استاندارد که اتفاق می‌افتد یا احتمال وقوع آن وجود دارد" و تحلیل تاثیر^۹ نیز "فرآیند سیستماتیک در نظر گرفتن تاثیرات استانداردهای حسابداری برای استانداردهایی که توسعه یافته و اجرا شده‌اند" تعریف می‌شود. مطابق زف (۱۹۷۸)، پیامدهای اقتصادی به معنای تاثیر گزارشات حسابداری بر تصمیم‌گیری واحدهای تجاری، دولت‌ها، اتحادیه‌ها، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تعریف شده است؛ رفتار این افراد و گروه‌ها به منافع سایر طرف‌های تحت تاثیر زیان می‌رساند؛ از این رو، تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری باید این پیامدها را هنگام تصمیم‌گیری مدنظر قرار دهند. ارزیابی اثرات^{۱۰} نیز در زمینه تدوین مقررات فرای تدوین استانداردهای حسابداری مورد استفاده قرار می‌گیرد و تاثیرات جامع مقررات را ارزیابی می‌نماید. نکته مهم این است که تحلیل تاثیر یک فرآیند است نه رویدادی که در یک نقطه زمانی انجام شود. از سوی دیگر به نظر می‌رسد عبارت "هزینه‌ها و مزایا" معنی یکسان یا مشابهی با تاثیرات دارد اما اینگونه نیست؛ هزینه‌ها و مزایا زیرمجموعه‌ای از تمام تاثیرات هستند. اصلاحات حاصله در چارچوب مفهومی هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری از این دیدگاه نشأت گرفته است؛ در این چارچوب از عبارت تاثیرات به جای عبارت هزینه-مزایا برای در نظر گرفتن پیامدهای استانداردهای حسابداری استفاده شده است (گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا^{۱۱}، ۲۰۱۱).

چرا باید استانداردهای حسابداری وجود داشته باشد؟ پاسخ ساده آن کارکرد کارا تر بازارهای سرمایه و موثرتر بودن آیین‌نامه‌ها و راهبری شرکتی به دلیل گزارشگری مالی معتبر است؛ این مزایا شامل مزایایی است که یک واحد تجاری از ارتقای گزارشگری مالی کسب می‌کند (گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا، ۲۰۱۱). کمیسیون بورس و اوراق بهادار^{۱۲} مزیت گزارشگری مالی را فراهم نمودن اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری بیان کرده است؛ به عبارتی مزیت گزارشگری مالی تاثیر مثبت در تصمیم‌گیری و تخصیص

کارا تر منابع است. قضاوت استفاده‌کنندگان از کیفیت اطلاعات گزارش‌شده در صورت‌های مالی مبتنی بر معتبر بودن و مفید بودن آن اطلاعات است. علاوه بر کیفیت اطلاعات گزارش‌شده، شیوه ارائه اطلاعات و کامل بودن آن اطلاعات نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد (هیات استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۹۱).

هزینه‌هایی که باید در مقابل آن‌ها مزایا متوازن شوند چه هزینه‌هایی هستند؟ در چارچوب مفهومی هیات استانداردهای حسابداری مالی در قسمت عناصر صورت‌های مالی، هزینه‌ها مبالغ صرف شده در فعالیت‌های اقتصادی تعریف شده‌اند. هزینه یک استاندارد حسابداری نیز مبالغ صرف شده برای درک الزامات استاندارد، توسعه سیستم‌های جدید، به دست آوردن اطلاعات جدید و حفظ مطابقت با استاندارد جدید حسابداری می‌باشد؛ علاوه بر آن، هزینه‌های یک استاندارد شامل هزینه فرصت نیز می‌باشد. بار اضافی اطلاعات (ارائه اطلاعاتی بیشتر از آن مقدار که توسط یک استفاده‌کننده می‌تواند جذب شود) نیز یک هزینه پنهان تلقی می‌شود. متأسفانه این هزینه‌ها ذهنی هستند و نمی‌توان آن‌ها را به شکل معناداری کمی نمود (هیات استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۹۱).

در تحلیل تاثیرات استانداردهای گزارشگری مالی باید میان هزینه‌ها و پیامدها تمایز قائل شد. برخی معتقدند که یک استاندارد گزارشگری مالی پیامدهایی دارد که فرای هزینه‌های مطابقت با آن است. انتظار بر این است که تغییر در استانداردهای گزارشگری مالی پیامدهایی برای تصمیمات اقتصادی تصمیم‌گیرندگان به دنبال داشته باشد؛ سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در پرتوی اطلاعات جدید در برآوردهای خود نسبت به بازده تجدیدنظر می‌کنند. بنابراین تغییر روش‌های گزارشگری منجر به تغییر تصمیمات آن‌ها می‌شود که در نهایت بر هزینه و دسترسی به سرمایه تاثیر خواهد گذاشت. از این رو هنگام پیشنهاد یک استاندارد جدید که منجر به افزایش هزینه‌ها و بدهی‌های ثبت شده می‌شود یا نوسان سود گزارش‌شده را افزایش می‌دهد مخالفت‌های شدیدی علیه آن صورت می‌گیرد این پیامد تغییر یک استاندارد تا حدی که نتیجه آن منجر به تخصیص کارا تر سرمایه در اقتصاد گردد به عنوان یک مزیت کلی تلقی می‌شود (اسچپیر^{۱۳}، ۲۰۱۰).

تاکید بر پیامدها و ارتباط آن با هزینه‌ها حدود ۴۰ سال پیش توسط زف (۱۹۷۸) تشریح گردید؛ وی پیامدهای اقتصادی را تاثیر گزارش‌های حسابداری بر رفتار تصمیم‌گیری واحدهای تجاری، دولت، اتحادیه‌ها، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تعریف نمود. یکی از پیامدهای استانداردهای حسابداری، اخذ تصمیمات غیراقتصادی توسط مدیران است تا به نتایج مطلوب حسابداری دست یابند. همچنین اطلاعات صورت‌های مالی توسط بدنه‌های تدوین مقررات نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ بنابراین تغییر این استانداردهای حسابداری پیامدهای اقتصادی به دنبال خواهد داشت زیرا این روابط را تغییر می‌دهد (هیات استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۹۱).

این مساله که آیا لازم است تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، تاثیرات یا پیامدهای استانداردهای تدوین شده را در نظر بگیرند موضوع بحث‌های بسیاری برای سال‌های متمادی بوده است؛ با فشارهای وارد شده، در اکتبر سال ۲۰۰۸ الزامات مربوط به گنجاندن الزامات تحلیل تاثیر یک استاندارد جدید یا اصلاح اساسی یک استاندارد در فرآیند تدوین استانداردهای بین‌المللی، به تصویب رسید. براین اساس، لازم است در فرآیند تدوین استانداردها یک فرآیند سیستماتیک برای در نظر گرفتن تاثیرات استانداردهای حسابداری لحاظ گردد (گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا، ۲۰۱۱). در بیانیه هدف هیأت استانداردهای حسابداری مالی نیز این الزام وجود دارد که هیات تعیین کند هزینه‌های یک استاندارد پیشنهادی نسبت به کل مزایای آن توجیه‌پذیر است. از سوی دیگر، ملاحظات هزینه-مزایا در بیانیه هدف و چارچوب مفهومی هیات استانداردهای حسابداری مالی و چارچوب مفهومی هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری به عنوان بخشی از مسئولیت تدوین‌کنندگان استانداردها بیان شده است. یکی از روش‌های ارزیابی استانداردها، ارزیابی پس از اجرا می‌باشد؛ ارزیابی پس از اجرا روشی برای ارزیابی استانداردهای حسابداری است که توسط هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری و بنیاد حسابداری مالی به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۹ ارائه و برای اولین بار در سال ۲۰۱۲ انجام پذیرفت. این روش تأثیرات یک استاندارد حسابداری را پس از اجرا تحلیل می‌نماید

که آیا استاندارد موردنظر به اهداف خود رسیده است؟ آیا مطابق انتظارات و پیش‌بینی‌ها عمل می‌کند؟ آیا مشکلاتی در اجرای استاندارد وجود دارد؟ آیا هزینه‌های اجرا و بکارگیری مستمر استاندارد و مزایای بکارگیری آن مطابق با هزینه‌ها و مزایای مورد انتظار بوده است؟ آیا استاندارد باید اصلاح شود؟ همچنین ارزیابی پس از اجرا راهی است برای مداخله فعالانه جامعه دانشگاهی برای تحلیل شیوه‌ای که استانداردهای حسابداری عمل می‌کنند (اورت و واگنهوفر^{۱۴}، ۲۰۱۲).

در خصوص استانداردهای تدوین شده توسط هیات استانداردهای حسابداری مالی و دولتی آمریکا فرآیند ارزیابی پس از اجرا توسط بنیاد حسابداری مالی انجام می‌پذیرد؛ اهداف ارزیابی صرف نظر از استانداردهای مورد بررسی مشخص است که باید به آن‌ها دست یافت. مطابق دستورالعمل منتشره بنیاد حسابداری مالی اهداف اصلی ارزیابی پس از اجرا به شرح زیر می‌باشد (بنیاد حسابداری مالی، ۲۰۱۴):

هدف اول: ارزیابی اینکه استاندارد به اهداف بیان شده خود رسیده است

هدف دوم: ارزیابی اجرای استاندارد و مقایسه هزینه‌های مستمر بکارگیری استاندارد و مزایای مرتبط با آن

با توجه به هدف ارزیابی استاندارد حسابداری ۲۷، با مدنظر قرار دادن اهداف مطرح شده در دستورالعمل منتشره بنیاد حسابداری مالی، پرسش‌های این پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

۱- آیا استاندارد ۲۷ مسائلی را که مشخص‌کننده نیاز به استاندارد هستند را حل نموده است؟

۲- آیا تمام صندوق‌های بازنشستگی کشور می‌توانند الزامات استاندارد ۲۷ را بکارگیرند؟

۳- آیا در کشور بسترها و زیرساخت‌های قانونی و حقوقی برای اجرای استاندارد ۲۷ وجود دارد؟

۴- آیا تغییرات بااهمیت و غیرمنتظره گزارشگری مالی یا اقدامات عملیاتی در نتیجه

کاربرد استاندارد ۲۷ ایجاد شده است؟

- ۵- آیا پیامدهای بااهمیت و غیرمنتظره در نتیجه به کار بردن استاندارد رخ داده است؟
- ۶- آیا هزینه‌های مربوط به اجرا و به کار بردن مستمر استاندارد مطابق با هزینه‌های پیش‌بینی شده توسط هیات تدوین استانداردها و هزینه‌های مورد انتظار است؟
- ۷- آیا منافع به کار بردن استاندارد مطابق با منافع در نظر گرفته شده توسط هیات تدوین استانداردها و منافع مورد انتظار است؟
- ۸- آیا لازم است استانداردهای حسابداری صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان (استاندارد ۳۳) همگرا شوند؟

پیشینه

در تحلیل هزینه‌های یک استاندارد حسابداری ابتدا باید تعیین نمود چه هزینه‌هایی مربوط هستند؛ می‌توان برای استخراج این هزینه‌ها از برآوردهای تهیه‌کنندگان، حساب‌رسان، تحلیلگران و سایر استفاده‌کنندگان استفاده نمود. در خصوص مزایای استانداردهای حسابداری، بر مشکلات کمی نمودن آن‌ها تاکید می‌شود و پیشنهاد بر این است که ارزیابی مزایا باید لزوماً کیفی باشد؛ به منظور هدایت تدوین‌کنندگان استانداردها، در چارچوب مفهومی هیأت استانداردهای حسابداری مالی و هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری مزایای استانداردهای حسابداری در قالب مربوط بودن، قابل اتکا بودن و قابل مقایسه بودن توصیف شده است. با این وجود، این ویژگی‌های کیفی به راحتی به معیارهای تجربی مورد استفاده توسط محققان حسابداری مرتبط نمی‌شوند (اسچپیر، ۲۰۱۰).

محققان حسابداری از مشخصه‌های مبتنی بر بازار، مشخصه‌های مبتنی بر حسابداری و مشخصه‌های مبتنی بر تحلیلگران برای بررسی تاثیرات یک استاندارد یا مجموعه‌ای از استانداردها استفاده نموده‌اند. در این خصوص تحقیقات کیفی نیز وجود دارند که به صورت پیمایشی هستند. نتایج برخی از تحقیقات که بیشتر بیانگر پیامدهای رخ داده پس از

بکارگیری استاندارد مورد بررسی است، در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: یافته‌های حاصل از بررسی تأثیرات یک استاندارد		
یافته‌ها	محقق	استاندارد مورد بررسی شده
<p>- استفاده از نرخ‌های تنزیل بالاتر توسط مدیران برای کاهش تعهدات بازنشستگی برآوردی</p> <p>- تأثیر این استاندارد بر سودآوری و ارزش شرکت و تصمیم به مسدود نمودن طرح‌های بازنشستگی به منظور کاهش تأثیرات منفی آن بر ارزش شرکت</p> <p>- تأثیر اطلاعات شناسایی شده بر جریان‌های نقدی و روابط قراردادی و افزایش انگیزه مسدود نمودن طرح‌های بازنشستگی</p> <p>- افزایش احتمال لابی با FASB در مقابله با این استاندارد توسط شرکت‌های با کسری بودجه در طرح‌های بازنشستگی</p> <p>- رابطه منفی میان قیمت سهام و تعدیلات صورت گرفته در خصوص طرح‌های بازنشستگی</p> <p>- تأثیر منفی/مثبت این استاندارد بر ارزشگذاری در بازار سرمایه</p>	<p>هومز و بویلان (۲۰۰۹)، فریدا و دیویس (۲۰۱۳)، بیودین و همکاران (۲۰۱۱)، بیودین و همکاران (۲۰۱۰)، فرید (۲۰۱۲)، میترا و حسین (۲۰۰۹)، ناولز (۲۰۱۱)</p>	<p>استاندارد حسابداری طرح‌های مزایای بازنشستگی توسط کارفرمایان</p>
<p>- قابل اتکاتر بودن ارزش منصفانه دارایی‌های بازنشستگی نسبت به ارزش دفتری</p> <p>- قابل اتکاتر بودن تعهدات انباشته و برآوردی و بدهی‌های بازنشستگی نسبت به ارزش دفتری بدهی‌ها</p> <p>- مربوط بودن ارزش تعهدات انباشته مربوط به مزایای پس از بازنشستگی</p>	<p>بارث (۱۹۹۱)، چویی و همکاران (۱۹۹۷)</p>	<p>استاندارد حسابداری مزایای بازنشستگی توسط کارفرمایان</p>
<p>- این استاندارد تنها دلیل کاهش هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی نبوده است زیرا هنگام کاهش این مزایا شرکت‌ها به لحاظ مالی ضعیف‌تر بوده و هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی بالایی داشته‌اند</p> <p>- همبستگی بیشتر بین اقلام مزایای پس از بازنشستگی و قیمت سهام هنگام شناسایی این اقلام نسبت به افشای آن‌ها.</p> <p>- ارزشگذاری کمتر از واقع تعهدات مربوط به سایر مزایای بازنشستگی طی سال‌های ۱۹۸۴-۱۹۸۶ اما ارزشگذاری بیشتر آن طی سال‌های ۱۹۸۷-۱۹۹۰</p> <p>- تأثیر متفاوت اجزای هزینه سایر مزایای پس از بازنشستگی بر قیمت سهام</p> <p>- آگاهی‌بخشی بیشتر هنگام عدم تجمع هزینه سایر مزایای پس از بازنشستگی</p>	<p>میتلستید و همکاران (۱۹۹۵)، دیویس و همکاران (۱۹۹۹)، امیر (۱۹۹۳) و بارث و همکاران (۱۹۹۶) (۱۹۹۲)</p>	<p>حسابداری سایر مزایای پس از بازنشستگی</p>
<p>- تأثیر بکارگیری اجاره سرمایه‌ای بر نسبت‌های مالی به خصوص نسبت‌های مرتبط با دارایی‌ها و بدهی‌ها</p> <p>- تغییر اجاره‌های سرمایه‌ای شرکت‌ها به اجاره‌های عملیاتی و سایر منابع تامین مالی به جز اجاره</p>	<p>فولبیر و همکاران (۲۰۰۸)، ایمهاف و توماس (۱۹۸۸)</p>	<p>استاندارد حسابداری اجاره‌ها</p>
<p>تغییر سیاست‌های مدیریت ریسک مدیران در پاسخ به تغییرات حسابداری اوراق مشتقه</p>	<p>لینز و همکاران (۲۰۱۱)</p>	<p>استاندارد حسابداری اوراق مشتقه</p>
<p>- افزایش ارزش مربوط</p> <p>- فراهم نمودن اطلاعات مربوط توسط هر یک از الزامات استاندارد</p>	<p>آیز (۱۹۹۸)</p>	<p>استاندارد حسابداری بدهی‌های مالیات بر درآمد معوق</p>
<p>- افزایش نسبت بدهی تا ۳۵٪ در شرکت‌های با سهام ممتاز برجسته</p>	<p>دی‌جانگ و همکاران</p>	<p>استاندارد حسابداری</p>

ابزارهای مالی	(۲۰۰۶)	- باز خرید سهام ممتاز یا تغییر مشخصات این سهام در نتیجه این استاندارد به منظور طبقه‌بندی آن در حقوق صاحبان سهام
استانداردهای ترکیبات تجاری و کاهش ارزش دارایی‌های ثابت	گلاوم و همکاران (۲۰۱۳)	عدم بکارگیری این دو استاندارد در ۱۷ کشور اروپایی که بکارگیری استانداردهای بین-المللی اجباری است
چهار استاندارد حسابداری حقوق بازنشستگی، سایر مزایای پس از بازنشستگی، مالیات‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها	کوهلبک و وارفلد (۲۰۰۵)	- تاثیر مثبت اجرای این چهار استاندارد به خصوص استانداردهای حقوق و مزایای بازنشستگی در خطای پیش‌بینی، پراکندگی پیش‌بینی تحلیلگران و توان تبیین مدل ارزش‌گذاری - کاهش استمرار سود در نتیجه بکارگیری این استانداردها

علاوه بر محققان حسابداری، بررسی پس از اجرای استانداردهای حسابداری نیز توسط نهادهای مربوطه انجام می‌شود؛ در جدول ۲ یافته‌های مربوط به این بررسی‌ها در خصوص میزان دستیابی استانداردها به اهداف خود و همچنین هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای بکارگیری آن‌ها ارائه شده است

استاندارد	استاندارد	سال بررسی	میزان دستیابی استانداردها به اهداف خود	هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای آن‌ها
FIN 48	حسابداری عدم اطمینان در مالیات بر درآمد	۲۰۱۲	- با بکارگیری استاندارد، اطلاعات بیشتری نسبت به گذشته گزارش می‌شود - استاندارد روش یکپواختی را برای شناسایی، اندازه‌گیری و افشای وضعیت مالیات بر درآمد ارائه کرده است	- به طور کلی پیامدهای اقتصادی بااهمیتی مشاهده نشده و تغییرات بااهمیتی در گزارشگری مالی یا رویه‌های عملیاتی شرکت‌ها ایجاد نشده است - بکارگیری استاندارد هزینه بااهمیتی را بر تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی تحمیل نکرده است و هزینه‌های تحمیلی مطابق انتظارات بوده است - هزینه‌های بکارگیری استاندارد برای شرکت‌های کوچک بااهمیت و فرای انتظارات بوده است؛ تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی و حساب‌رسان بر این عقیده نیستند که استاندارد مسائلی را که بیانگر نیاز به آن هستند را حل نموده باشد؛ از این رو، به نظر آن‌ها هزینه‌های بکارگیری استاندارد در مقایسه با مزایای آن منطقی نیست - برخی معتقدند استاندارد برخی مسائل بااهمیت را حل کرده است؛ افزایش یکپواختی و قابلیت مقایسه مهمترین مزایای استاندارد است
SFAS 131	گزارشگری بخش‌ها	۲۰۱۳	استاندارد مسائلی را که مشخص‌کننده نیاز به استاندارد هستند را حل نموده است	- مطابق با انتظارات هیات تدوین استانداردها، استاندارد به تغییر بااهمیتی در گزارشگری مالی یا عملیات منجر نشده است - آسیب‌های رقابتی ناشی از افشای اطلاعات حساس مهمترین پیامد اقتصادی است که برخی آن را هزینه مطابقت با استاندارد تلقی می‌کنند - هزینه‌های بکارگیری و اجرای استاندارد و مزایای آن عموماً منطبق با انتظارات هیات تدوین استانداردها و ذینفعان بوده است
SFAS 141	ترکیب تجاری	۲۰۱۳	- استاندارد تمام مسائل مربوط به ترکیب‌های تجاری را مورد بررسی قرار داده اما برخی مسائل را حل نکرده است به	- تغییرات غیرمنتظره بااهمیتی در گزارشگری مالی یا رویه‌های عملیاتی رخ داده است؛ - دلیل پیچیدگی مدل‌های اندازه‌گیری شرکت‌ها مجبور به استفاده از کارشناسان بیرون‌سازمانی شده‌اند - برخی خریدارها زمان‌بندی ترکیب‌های تجاری را به نحوی تنظیم می‌کنند که زمان کافی برای

<p>تکمیل ارزیابی‌های الزامی داشته باشند.</p> <p>- هزینه‌های بکارگیری استاندارد از هزینه‌های مورد انتظار بیشتر بوده است که مربوط به استخدام کارشناسان ارزیابی و بکارگیری الزامات مربوط به ارزش منصفانه است</p> <p>- مربوط بودن و کامل بودن اطلاعات ترکیب‌های تجاری بهبود یافته. اما به دلیل بکارگیری الزامات اندازه‌گیری ارزش منصفانه، قابلیت مقایسه، قابلیت اتکا و بازنمایی صادقانه بهبود نیافته است. یک مزیت دیگر استاندارد، افزایش قابلیت مقایسه ترکیب‌های تجاری در سطح بین‌المللی است</p>	<p>خصوص شرکت‌های متوسط و کوچک بر این باورند که اینگونه نیست؛ برخی ذینفعان معتقدند که راه‌ما برای برخی جنبه‌های استاندارد مورد نیاز است</p> <p>- این استاندارد در بیشتر حوزه‌ها مطابق با استاندارد بین‌المللی است اما همچنان تفاوت‌های بااهمیتی بین دو استاندارد وجود دارد</p>		
<p>- تغییرات و پیامد بااهمیتی رخ نداده و تغییرات صورت گرفته مطابق با انتظارات بوده است</p> <p>- هزینه‌های بکارگیری استاندارد بیش از انتظارات بوده است اما بخشی از این هزینه‌ها صرفاً مربوط به استاندارد نبوده و به وقایع رخ داده پس از صدور استاندارد مرتبط است.</p> <p>- مطابق یافته‌ها، اطلاعات ارائه شده نسبت به گذشته مربوط تر هستند اما نمی‌توان اظهار نظر قطعی نمود که قابلیت درک اطلاعات بهبود یافته است</p>	<p>- استاندارد مسائلی را که نیاز به آن را ایجاد کرده را حل نموده اما پیچیدگی‌های حسابداری مالیات بر درآمد را کاهش نداده است</p>	<p>۲۰۱۳</p>	<p>مالیات بر درآمد SFAS 109</p>
<p>- تغییرات گزارشگری مالی با عملیات در نتیجه بکارگیری استاندارد بااهمیت بوده است اما بخشی از آن مربوط به عوامل محیطی مقرراتی است</p> <p>- استاندارد به پیامدهای مهم پیش‌بینی نشده منجر نشده است</p> <p>- هزینه‌های اجرا و بکارگیری مستمر استاندارد بااهمیت بوده است و با کاهش اندازه شرکت‌ها (بربنیای درآمد) نگرانی در مورد هزینه‌های مرتبط با استاندارد افزایش یافته است</p> <p>- انواع خاصی از شرکت‌ها شامل طرح‌های مزایای بازنشستگی نگرانی خود را در خصوص هزینه‌های مستمر مرتبط با ارزشگذاری ارزش منصفانه بیان نموده‌اند</p> <p>- استاندارد به مزایای مورد انتظار خود دست یافته است زیرا مسائل مربوط به نیاز استاندارد را حل نموده و اطلاعات مفیدی را برای تصمیم‌گیری فراهم نموده است</p>	<p>استاندارد به هدف تدوین راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه دست نیافته اما سایر اهداف خود را تأمین نموده است</p>	<p>۲۰۱۴</p>	<p>اندازه‌گیری ارزش منصفانه SFAS 157</p>
<p>- اگرچه تغییرات گزارشگری مالی و رویه‌های عملیاتی بااهمیت بوده است اما مطابق انتظار FASB می‌باشد؛ پیامدهای غیرقابل پیش‌بینی بااهمیتی نیز رخ نداده است</p> <p>- هزینه‌های بکارگیری استاندارد مطابق انتظارات بوده و هزینه‌های مستمر آن نیز بااهمیت نمی‌باشد؛ این هزینه‌ها با توجه به مزایای استاندارد قابل توجه است</p> <p>- استاندارد به مزایای مورد انتظار خود دست یافته زیرا مسائلی که نیاز به تدوین استاندارد را ایجاد کرده را حل نموده و سودمندی صورت‌های مالی را افزایش داده است</p>	<p>استاندارد مسائلی که نیاز به تدوین آن را ایجاد کرده‌اند را حل نموده و به هدف همگرایی با استانداردهای بین‌المللی رسیده است</p>	<p>۲۰۱۴</p>	<p>پرداخت مبتنی بر سهام SFAS 123</p>
<p>- مطابق انتظارات، تغییرات غیرمنتظره‌ای در گزارشگری مالی و عملیات و پیامد غیرقابل پیش‌بینی بااهمیتی رخ نداده است</p> <p>- هزینه‌های بکارگیری و مستمر رعایت استاندارد مطابق با انتظارات بوده و بااهمیت نمی‌باشد</p> <p>- با توجه به اینکه استاندارد مسائلی را که نیاز به آن را ایجاد کرده‌اند را به طور کافی حل کرده است به مزایای مورد انتظار خود دست یافته است</p>	<p>- استاندارد مسائلی را که بیانگر نیاز به آن بوده‌اند به طور کامل حل کرده است؛ اهداف از تقای پیکوآختی ارائه منافع غیر کنترل‌سی و همگرایی با استانداردهای بین‌المللی تأمین شده است</p>	<p>۲۰۱۵</p>	<p>منافع غیر کنترل‌سی در صورت‌های مالی تلفیقی SFAS 160</p>
<p>- تغییرات بااهمیتی در گزارشگری مالی با عملیات و پیامد غیرمنتظره بااهمیتی رخ نداده است</p> <p>- به طور کلی هزینه‌های بکارگیری و مستمر رعایت استاندارد مطابق با انتظارات بوده و بااهمیتی نمی‌باشد</p> <p>- با توجه به اینکه استاندارد مسائلی را که نیاز به آن را ایجاد کرده‌اند را به طور کافی حل کرده است به مزایای مورد انتظار خود دست یافته است</p>	<p>- استاندارد مسائلی را که نیاز به آن را ایجاد کرده‌اند را حل نموده است؛ محاسبه سود هر سهم را ساده‌تر کرده و به هدف همگرایی با استانداردهای</p>	<p>۲۰۱۵</p>	<p>سود هر سهم SFAS 128</p>

	بین‌المللی دست یافته است			
IFRS 8	بخش‌های عملیاتی	۲۰۱۳	به اهداف خود رسیده و گزارشگری مالی را ارتقا داده است	- مطابق با انتظارات، مزایای بکارگیری استاندارد گسترده بوده است؛ هزینه‌های آن نیز پایین بوده و با هزینه پائینی به همگرایی با استانداردهای FASB دست یافته است
IFRS 3	ترکیب‌های تجاری	۲۰۱۵	استاندارد به اهداف خود رسیده، گزارشگری مالی را ارتقا و چارچوب منسجمی ارائه نموده که با استانداردهای آمریکایی نیز همگرا است	- مطابق انتظارات، بکارگیری استاندارد مزایای زیادی به دنبال داشته است؛ با الزام افزایش گسترده شفافیت را ارتقا داده است - برخی تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی نگران هزینه‌های بکارگیری الزامات استاندارد در خصوص بکارگیری کارشناسان ارزیابی هستند

در ایران یکی از محدود تحقیقات دانشگاهی در خصوص ارزیابی پس از اجرای استانداردهای حسابداری توسط غلامزاده (۱۳۹۵) صورت گرفت که به تدوین چارچوب ارزیابی پس از اجرای استانداردهای حسابداری ایران پرداخت. وی با استفاده از روش پیمایشی و با مشارکت ذینفعان مختلف چارچوبی شامل مسئول ارزیابی، زمان ارزیابی، اهداف ارزیابی، فرآیند ارزیابی و محتوای گزارش نهایی ارزیابی را پیشنهاد نمود. محققانی نیز به بررسی معدودی از استانداردهای حسابداری پرداخته‌اند؛ صفائی‌فر و مدرس (۱۳۸۸) به بررسی آثار بکارگیری استاندارد ۲۷ حسابداری بر تصمیمات استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی سازمان تامین اجتماعی پرداختند. آن‌ها از طریق توزیع پرسشنامه نشان دادند که این استاندارد بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان موثر بوده است. رحیمی باغ ابریشمی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی کفایت الزامات استاندارد حسابداری فعالیت‌های بیمه عمومی نشان دادند که این استاندارد از کفایت لازم برای رعایت و همسو کردن حقوق ذینفعان (بیمه‌گران و بیمه‌گذاران) برخوردار نیست. فیل سرایی و نقی زاده (۱۳۹۷) به تاثیر اصلاح استاندارد حسابداری آثار تغییر در نرخ ارز بر ارزش و حجم مبادلات سهام شرکت‌ها پرداختند؛ آن‌ها نشان دادند که در بازه‌های زمانی ۲۱ و ۳۰ روزه بعد از اصلاح استاندارد ارزش مبادلات سهام و در بازه‌های زمانی ۲۱، ۳۰ و ۵۰ روزه بعد از اصلاح استاندارد حجم مبادلات سهام نسبت به قبل کاهش یافته است. رضایی و همکاران (۱۳۹۷) نیز به بررسی آثار استاندارد حسابداری فعالیت‌های کشاورزی بر ویژگی‌های کیفی داده‌های ارائه شده در شرکت‌های کشاورزی و دامپروری پرداختند؛ آن‌ها از طریق توزیع پرسشنامه نشان دادند که بکارگیری این استاندارد باعث بهبود ویژگی‌های کیفی مربوط بودن و قابل مقایسه بودن داده‌ها می‌شود، اما در مورد ویژگی‌های قابل اتکا بودن و قابل فهم بودن تاثیر منفی دارد. همچنین بر به موقع بودن داده‌ها تاثیر ندارد.

روش‌شناسی

این پژوهش دارای رویکرد استقرایی است و در پارادیم انتقادی قرار می‌گیرد. در فاز استفاده از پرسشنامه راهبرد پیمایشی و در فاز استفاده از مصاحبه راهبرد پدیدارشناسی بکار گرفته شده است. روش پژوهش ترکیبی^{۱۵} از روش کیفی و کمی است؛ بدین صورت که داده‌های پژوهش با استفاده از دو ابزار پرسشنامه و مصاحبه گردآوری شده است؛ پرسشنامه بسته برای جمع‌آوری و کنترل مقادیر زیادی از داده‌ها سودمند است، اما افراد در پاسخ دادن محدود می‌شوند. در مقابل، رویکرد کیفی، پاسخ‌دهندگان را برای پاسخگویی به سوالات ارائه شده آزاد می‌گذارد (موستامیل^{۱۶}، ۲۰۱۰). اما در استفاده از روش کیفی به تنهایی با آگاهی از اینکه تنها تعداد محدودی از افراد در مصاحبه شرکت می‌کنند، نمی‌توان یافته‌های تحقیق را تعمیم داد. توجه استفاده از روش ترکیبی درک عمیق‌تر مسائل و سوالات تحقیق است. ترکیب داده‌های کیفی و کمی یک ترکیب بسیار قدرتمند را ایجاد می‌کند (گرین و کاراسلی^{۱۷}، ۱۹۹۷).

داده‌ها

جامعه آماری استفاده‌کنندگان و تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی و حساب‌رسان مستقل می‌باشد؛ هدف اصلی، کسب نظرات افرادی است که از نظر تجربه و تخصص و ارتباط با موضوع، واجد صلاحیت باشند؛ بنابراین نمونه‌گیری چندگان مصداق نداشته و صرفاً ویژگی خبرگی افراد ملاک است. در خصوص استفاده‌کنندگان از روش نمونه‌گیری در دسترس^{۱۸} و در خصوص مصاحبه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند^{۱۹} و نمونه‌گیری گلوله برفی یا زنجیره‌ای^{۲۰} استفاده گردید؛ در روش‌های کیفی رسیدن به حداکثر اطلاعات در خصوص پدیده مورد بررسی به عنوان نقطه پایان در نظر گرفته می‌شود؛ این معیار اشباع^{۲۱} نامیده می‌شود (گردی^{۲۲}، ۱۹۹۸). کرسول^{۲۳} (۲۰۰۷) اندازه نمونه ۵ تا ۲۵ را برای تحقیقات پدیدارشناسی کافی می‌داند. در این راستا با انجام ۱۷ مصاحبه مرحله اشباع تحقق و پس از آن نیز شش مصاحبه تکمیلی صورت گرفت (۱۶ متخصص مالی و حسابرسی و ۷ متخصص اکچواری). همچنین تعداد ۲۶۵ پرسشنامه طراحی و توزیع گردید که ۱۲۲ پرسشنامه دریافت و ۱۰۴ پرسشنامه تکمیل شده (در گروه حساب‌رسان ۳۳، گروه تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی ۳۱ و استفاده‌کنندگان شامل مدیران مالی کارفرمایان صندوق‌های بازنشستگی و خبرگان دانشگاهی ۴۰ پرسشنامه) جهت تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. آمار توصیفی آن‌ها در

جدول ۳ ارائه شده است.

گروه‌ها	رشته تحصیلی			تحصیلات			سمت سازمانی			میزان سابقه کار				
	حسابداری	مدیریت	اقتصاد	لیسانس	فوق لیسانس	دانشجوی دکترا	دکتر	مدیر مالی / حسابرسی	سرپرست	کارشناس	کمتر از ۱۰	۱۱-۱۵	۱۶-۲۰	بیش از ۲۰
تهیه‌کنندگان	۲۰	۱۱	۰	۷	۲۲	۱	۱	۶	۱۱	۱۴	۱۰	۹	۴	۸
حسابرسان	۳۰	۱	۲	۳	۲۳	۳	۴	۲۰	۱۰	۳	۱	۸	۳	۲۱
استفاده‌کنندگان	۳۶	۳	۱	۸	۲۴	۳	۵	۱۹	۱۳	۸	۹	۷	۶	۱۸
جمع	۸۶	۱۵	۳	۱۸	۶۹	۷	۱۰	۴۵	۳۴	۲۵	۲۰	۲۴	۱۳	۴۷

در جدول ۴ چارچوب سوالات مندرج در پرسشنامه‌ها ارائه شده است:

هدف	آزمون	استفاده-کنندگان	حسابرسان	تهیه-کنندگان	ماهیت سوال	تعداد سوال
ارزیابی کلی	ارزیابی میزان دستیابی استاندارد به اهداف تدوین آن	✓	✓	✓	طیف لیکرت	۶
	آزمون بررسی دامنه استاندارد	✗	✓	✓	طیف لیکرت	۱
	آزمون بررسی بسترها و زیرساخت‌های قانونی و حقوقی اجرای استاندارد	✓	✓	✓	طیف لیکرت	۱
هزینه-منفعت استاندارد	ارزیابی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد	✓	✓	✓	سه گزینه‌ای	۵
		✓	✓	✓	بسته پاسخ	۲
سایر مسائل مطرح شده	ارزیابی لزوم همگرایی استانداردهای حسابداری صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان	✓	✓	✓	طیف لیکرت	۹

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. تحلیل محتوا به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که روابط اجتماعی یک فرمت نوشتاری را بررسی نماید. یکی از تصمیمات مهم در تحلیل محتوا تعیین واحد معنا است؛ واحد معنا می‌تواند کلمه، تم، ویژگی یا حتی یک پاراگراف باشد. اما مفیدترین واحد معنا، تم می‌باشد؛ تم یک جمله ساده یا تعدادی کلمات مرتبط با موضوع است. در این پژوهش نیز تم به عنوان واحد معنا تعیین گردید. روند تحلیل محتوا شامل شناسایی تم‌های مرتبط، مرتب‌سازی داده‌ها به تم‌ها و شمارش تعداد دفعات وقوع هر یک از تم‌ها است. در بخش تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها برای سوالات طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از تکنیک دلفی فازی

و برای سوالات سه گزینه‌ای از آزمون تی تک نمونه‌ای با میانگین نظری دو استفاده شده است؛ بدین صورت که به گزینه موافق عدد سه، گزینه نظری ندارم عدد دو و گزینه مخالف عدد یک اختصاص داده شد. همچنین در ارتباط با سوالات بسته پاسخ و تشریحی، پاسخ‌ها دسته‌بندی شده و پس از کنار هم قرار دادن دیدگاه پاسخ‌دهندگان کلیت دیدگاه آن‌ها توضیح داده شده است.

همچنین به منظور بررسی روایی محتوایی ابزار پرسشنامه، سوالات با رویه‌های عمل مورد استفاده توسط نهادهای پیشروی تدوین استانداردهای حسابداری و مطالعات دانشگاهی مطابقت و همچنین با مشورت از متخصصین حوزه روش‌شناسی و آمار و استادان صاحب‌نظر تعدیل شده است. به منظور سنجش روایی ساختاری نیز نظرات متخصصین فوق‌الاشاره در خصوص ساختار پرسشنامه اخذ گردید. در خصوص پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد؛ ضریب آلفای کرونباخ گروه حساب‌رسان برابر با ۰/۹۴۹، گروه استفاده‌کنندگان برابر با ۰/۹۳۷ و گروه تهیه‌کنندگان برابر با ۰/۹۴۶ می‌باشد. همچنین به منظور بررسی پایایی مصاحبه تعدادی از مصاحبه‌ها به فردی مستقل داده شد و دو کدگذاری انجام شده با یکدیگر مقایسه و موارد مشابه و مغایر استخراج گردید.

تجزیه و تحلیل

آزمون میزان دستیابی استاندارد ۲۷ به اهداف تدوین آن

اولین پرسش پژوهش این است که آیا استاندارد ۲۷ مسائلی را که مشخص‌کننده نیاز به استاندارد هستند را حل نموده است؟ طبق پیوست استاندارد، اهم دلایل ضرورت تدوین استاندارد حسابداری ۲۷ به شرح زیر است:

۱ - استفاده از روش‌های متفاوت حسابداری توسط صندوق‌ها برای معاملات و رویدادهای مشابه.

۲ - استفاده از عناوین و شکل‌های متفاوت صورت‌های مالی توسط صندوق‌ها.

متفاوت بودن میزان افشای اطلاعات در متن صورت‌های مالی و یادداشت‌های

توضیحی در صندوق‌ها.

۳- عدم افشای اطلاعات کافی در مورد ارزش فعلی تعهدات آتی، ارزش منصفانه دارایی‌ها و توان ایفای تعهدات.

علاوه بر آن، ارتقای شفافیت و اینکه آیا یادداشت‌های توضیحی عملکرد مدیریت در خصوص بکارگیری منابع صندوق‌ها و اداره آن را نشان می‌دهد نیز مورد پرسش قرار گرفت. این سوالات در جدول ۵ ارائه شده است.

ردیف	سوال
۱	بکارگیری الزامات استاندارد ۲۷ موجب ارتقای شفافیت در گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی شده است.
۲	پس از بکارگیری استاندارد ۲۷، صندوق‌های بازنشستگی برای معاملات و رویدادهای مشابه روش‌های یکسانی را بکار می‌برند.
۳	پس از بکارگیری استاندارد ۲۷، عناوین و شکل‌های یکسانی از صورت‌های مالی مورد استفاده صندوق‌ها قرار گرفته است.
۴	بکارگیری استاندارد ۲۷ موجب یکنواختی افشای اطلاعات در متن صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی صندوق‌های بازنشستگی شده است.
۵	با بکارگیری استاندارد ۲۷، اطلاعات کافی در مورد ارزش فعلی تعهدات آتی مزایای بازنشستگی، ارزش منصفانه دارایی‌ها و در نتیجه توان ایفای تعهدات در صندوق‌های بازنشستگی افشا شده است.
۶	یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی عملکرد مدیریت در خصوص بکارگیری منابع صندوق‌ها و اداره آن را نشان می‌دهد.

داده‌ها با استفاده از روش دلفی فازی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶: نتایج آزمون میزان دستیابی استاندارد ۲۷ به اهداف تدوین آن با استفاده از روش دلفی فازی

سوال	گروه حساب‌رسان		گروه تهیه‌کنندگان		گروه استفاده‌کنندگان		نتایج کلی	
	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی
۱	تایید	۰/۸۰۶ (۰/۶۱-۰/۸۵-۰/۹۶)	رد	۰/۶۹۱ (۰/۴۶-۰/۶۹-۰/۹۲)	تایید	۰/۷۸۳ (۰/۵۷-۰/۸۲-۰/۹۶)	تایید	۰/۷۶۳ (۰/۵۵-۰/۷۹-۰/۹۵)
۲	تایید	۰/۷۸۳ (۰/۵۷-۰/۸۲-۰/۹۶)	رد	۰/۶۷۵ (۰/۴۴-۰/۶۹-۰/۹۰)	رد	۰/۶۹ (۰/۴۶-۰/۷۱-۰/۹۱)	رد	۰/۷۱۵ (۰/۴۹-۰/۷۴-۰/۹۲)
۳	تایید	۰/۸۰۶ (۰/۵۹-۰/۸۴-۰/۹۸)	تایید	۰/۷۹۶ (۰/۵۸-۰/۸۳-۰/۹۸)	تایید	۰/۷۶۷ (۰/۵۴-۰/۷۹-۰/۹۸)	تایید	۰/۷۸۸ (۰/۵۷-۰/۸۲-۰/۹۸)
۴	تایید	۰/۸۲۱ (۰/۶۱-۰/۸۶-۱)	تایید	۰/۷۵۳ (۰/۵۳-۰/۷۸-۰/۹۴)	تایید	۰/۷۸۱ (۰/۵۶-۰/۸۱-۰/۹۷)	تایید	۰/۷۸۵ (۰/۵۷-۰/۸۲-۰/۹۷)
۵	تایید	۰/۷۶۵ (۰/۵۵-۰/۸۰-۰/۹۵)	رد	۰/۶۳۴ (۰/۴۲-۰/۶۴-۰/۸۵)	رد	۰/۷۰۶ (۰/۴۸-۰/۷۳-۰/۹۲)	تایید	۰/۷۰۴ (۰/۴۸-۰/۷۲-۰/۹۱)
۶	رد	۰/۶۶۴ (۰/۴۳-۰/۶۷-۰/۸۹)	رد	۰/۶۵۳ (۰/۴۳-۰/۶۷-۰/۸۶)	رد	۰/۶۰۴ (۰/۳۷-۰/۶۱-۰/۸۳)	رد	۰/۶۳۸ (۰/۴۱-۰/۶۵-۰/۸۶)

ارتقای شفافیت

گروه تهیه‌کنندگان مخالف ارتقای شفافیت اما گروه‌های حساب‌رسان و استفاده‌کنندگان موافق ارتقای شفافیت پس از بکارگیری استاندارد ۲۷ هستند؛ اما به طور کلی یافته‌های پرسشنامه‌ها موید این است که پس از بکارگیری استاندارد ۲۷ شفافیت ارتقا یافته است. از ۱۶ مصاحبه‌گروه متخصصان مالی نیز تعداد موافقین و مخالفین ارتقای شفافیت برابر بود. دلیل مخالفان ارتقای شفافیت این است که سایر طرح‌های سازمان تامین اجتماعی از هم تفکیک نمی‌شوند که منجر به عدم شفافیت صورت‌های مالی و سردرگمی استفاده‌کنندگان آن شده است؛ آن‌ها همچنین معتقدند که با توجه نادیده گرفته شدن بخشی از درآمد (حق بیمه‌های آتی) ابهام بیشتر شده است. علاوه بر آن، ارزش‌های منصفانه، محاسبات اکچواری و بازدهی سرمایه‌گذاری‌ها شفاف نیست که دلیل آن نبود زیرساخت‌های اجرایی استاندارد در کشور است. برخی نیز بر این باورند که خود صندوق‌ها به دلیل بحث‌داری و مالیات و .... راغب به شفافیت نیستند.

یکنواختی و قابلیت مقایسه

بکارگیری روش‌های یکسان برای معاملات و رویدادهای مشابه، توسط حساب‌برسان تایید اما توسط تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان رد شده‌است اما یافته کلی حاکی از تایید این سوال است. بکارگیری عناوین و شکل‌های یکسان صورت‌های مالی و یکنواختی افشای اطلاعات در متن صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی توسط همه گروه‌ها مورد تایید قرار گرفته‌است. از ۱۶ مصاحبه‌گروه مالی نیز سه نفر اظهار نظر صریحی ارائه نکردند. ده نفر موافق و سه نفر مخالف بودند؛ موافقان بر این باورند که با اجرای استاندارد ۲۷ صندوق‌ها قابلیت مقایسه دارند چون همه از یک مبنا برای گزارشگری استفاده می‌کنند؛ در مقابل، مخالفان معتقدند در استاندارد ۲۷ برای محاسبات اکچواری چارچوبی تعیین نشده‌است؛ هر فرد محاسبات را بر اساس برداشت‌های خود انجام می‌دهد و وحدت رویه‌ای در انجام محاسبات در صندوق‌های مختلف و توسط افراد مختلف وجود ندارد؛ همچنین به دلیل امکان ایجاد تغییرات گسترده در مولفه‌های موجود در محاسبات اکچواری، عملاً امکان مقایسه صندوق‌های بازنشستگی میسر نمی‌باشد. متخصصان تامین اجتماعی نیز ابراز نمودند که تامین اجتماعی با هیچ یک از صندوق‌های کشور هم وزن نیست که بتوان مقایسه نمود.

افشای کافی

در گروه تهیه‌کنندگان سوال مربوط به کفایت افشای اطلاعات رد شده اما در دو گروه حساب‌برسان و استفاده‌کنندگان تایید شده‌است؛ یافته‌های کلی نیز حاکی از تایید این سوال است. از ۱۶ متخصص مالی نیز ۱۱ نفر موافق افشای کافی اطلاعات پس از بکارگیری استاندارد ۲۷ هستند؛ آن‌ها بر این باورند که در خصوص افشای اطلاعات خیلی مشکلی وجود ندارد، چون دست تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی برای افشای اطلاعات باز است و آن‌ها می‌توانند در یادداشت‌های توضیحی اطلاعات مورد نظر را افشا کنند؛ استاندارد نیز محدودیتی در این زمینه قائل نشده‌است؛ مضافاً اینکه الزامات افشای استاندارد کافی است.

اما مخالفان بر این باورند که با رعایت استاندارد ۲۷ اطلاعات به نحوی افشا می‌شود که مورد تایید سازمان حسابرسی باشد، اما این اطلاعات الزاما تحلیل واقعی صندوق‌ها و تحلیل مورد نیاز هیات‌امنا به عنوان یک نهاد ناظر نیست؛ همچنین در خصوص اطلاعات اکچواری ایران توضیحات کاملی ارائه نمی‌شود. مضافا اینکه ارزش سرمایه‌گذاری‌ها مشخص نیست.

عملکرد ارکان طرح

این سوال در همه گروه‌ها رد شده است؛ اکثر متخصصان مالی (نه نفر) نیز ابراز نمودند که صورت‌های مالی عملکرد ارکان طرح را نشان نمی‌دهد و لازم است در این خصوص گزارش‌های مکمل ارائه گردد؛ بخشی از عملکرد ارکان طرح در بخش سرمایه‌گذاری منابع طرح است اما مشخص نیست بازده سرمایه‌گذاری‌ها خوب است یا نه؛ برخی نیز معتقدند در ارتباط با سرمایه‌گذاری‌ها اگر افشاهای مناسب صورت گیرد عملکرد مشخص است ولی در خصوص املاک و دارایی‌های دیگر مشخص نیست. به طور کلی مخالفان معتقدند علاقه‌ای نیست که عملکرد خیلی شفاف ارائه شود زیرا اکثرا ضعیف است. از سوی دیگر، برخی بر این باورند که در صندوق‌ها مدیران اختیاری برای سرمایه‌گذاری ندارند و دولت به ازای بدهی خود شرکت‌های برشکسته را به آن‌ها تحمیل می‌کند؛ در بعضی از صندوق‌ها نیز هیات مدیره فقط پیشنهاد می‌دهد و این پیشنهادها باید در مجمع تصویب شود یعنی هیأت مدیره عملکرد مستقلی ندارد.

آزمون بررسی دامنه استاندارد ۲۷

در خصوص دومین پرسش پژوهش که آیا تمام صندوق‌های بازنشستگی کشور می‌توانند الزامات استاندارد ۲۷ را بکارگیرند از دو گروه تهیه‌کنندگان و حساب‌برسان نظرسنجی شد که در هر دو گروه این سوال مورد تایید قرار گرفت. نتایج حاصله در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون بررسی دامنه استاندارد با استفاده از روش دلفی فازی									
نتایج کلی		گروه تهیه‌کنندگان			گروه حساب‌رسان			گروه	سوال
نتیجه	میانگین قطعی	میانگین فازی	نتیجه	میانگین قطعی	میانگین فازی	نتیجه	میانگین قطعی	میانگین فازی	
تایید	۰/۷۸	-۰/۸۲-۰/۹۵) (۰/۵۷)	تایید	۰/۷۵۳	-۰/۷۸-۰/۹۴) (۰/۵۴)	تایید	۰/۸۰۶	-۰/۹۷) (۰/۶-۰/۸۵)	۷

همچنین از ۲۳ مصاحبه انجام شده نیز ۱۵ نفر معتقدند تمام صندوق‌های بازنشستگی کشور می‌توانند الزامات استاندارد ۲۷ را بکار گیرند. تنها متخصصان اکچواری و همچنین متخصصان مالی سازمان تامین اجتماعی معتقدند دامنه استاندارد ۲۷ به درستی تعیین نشده است؛ آن‌ها بر این باورند استاندارد ۲۷ برای صندوق‌های بسته و خصوصی کاربرد دارد نه صندوق‌های باز؛ وقتی صندوق بسته فرض می‌شود درآمدهای آتی آن در نظر گرفته نمی‌شود. علاوه بر آن، مخالفان معتقدند سازمان‌های تامین اجتماعی^{۲۴} از دامنه شمول استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۲۶ خارج شده‌اند. آن‌ها بر این باورند که تامین اجتماعی چون ملزم به رعایت استاندارد ۲۷ شده است تعهدات را افشا، می‌کند اما مشخص نیست که مخاطب آن کیست؟ از سوی دیگر، سازمان تامین اجتماعی صرفاً طرح‌های مزایای بازنشستگی را اداره نمی‌کند بلکه طرح‌های دیگری از جمله درمان، بیکاری و .. دارد که مشمول استاندارد ۲۷ نیستند.

در مقابل این ادعاها، حساب‌رسان و سایر متخصصان بر این باورند که استاندارد ۲۷ برای همه صندوق‌های بازنشستگی کشور قابل کاربرد است؛ از نظر آن‌ها سازمان تامین اجتماعی سازمان تامین اجتماعی مدنظر استاندارد ۲۶ نیست؛ بررسی این ادعا نشان می‌دهد سازمان تامین اجتماعی آمریکا که تحت حمایت دولت فدرال است، کارکرد و نقش منحصر به فردی دارد؛ به عنوان نمونه مزایای فرد مستقیماً با پرداختی وی مرتبط نیست و کارکنان با دستمزد پایین‌تر به نسبت کارکنان با دستمزد بالاتر نسبت به مالیات پرداختی مزایای نسبتاً بیشتری دریافت می‌کنند. درحالی‌که سازمان تامین اجتماعی ایران چنین نقشی

را ایفا نمی‌کند؛ به عبارتی، سازمان تأمین اجتماعی کشور، سازمان تأمین اجتماعی مد نظر استاندارد ۲۶ بین‌المللی که از دامنه شمول آن خارج شده نیست؛ این سازمان یک صندوق بازنشستگی خصوصی است که گستره آن بیشتر است. از سوی دیگر، بررسی استاندارد ۱۷ هیات ریزنی استانداردهای حسابداری فدرال^{۲۵} با عنوان "حسابداری بیمه اجتماعی"^{۲۶} که مربوط به نحوه حسابداری و گزارشگری سازمان تأمین اجتماعی می‌باشد نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری و جوه و گزارش آن‌ها چندان مورد توجه نیست و صرفاً از محل دریافت از مشارکت‌کنندگان، پرداخت مزایا صورت می‌گیرد درحالی‌که در سازمان تأمین اجتماعی ایران بحث سرمایه‌گذاری و جوه دریافتی حائز اهمیت است؛ به طوریکه نهاد مستقلی (شستا)^{۲۷} برای انجام امور آن تأسیس شده است. با این تفاسیر به نظر می‌رسد سازمان تأمین اجتماعی کشور نیز باید همانند سایر صندوق‌های بازنشستگی مطابق استاندارد حسابداری ۲۷ گزارشگری مالی خود را ارائه نماید. اما با توجه به وسعت دامنه سازمان تأمین اجتماعی و اهمیت ارزیابی پایداری بلندمدت آن می‌توان از نحوه گزارشگری مالی سازمان تأمین اجتماعی آمریکا به منظور ارائه گزارش‌های مکمل الگو گرفت.

از سوی دیگر، هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی هنگام تدوین اولین استاندارد حسابداری طرح‌های بازنشستگی به این نتیجه رسید که نیازهای استفاده‌کنندگان و هدف اصلی صورت‌های مالی، ضرورت تلقی طرح نه صندوق را به عنوان یک شخصیت گزارشگر ایجاب می‌کند (پیوست ب استاندارد ۳۵ هیات استانداردهای حسابداری مالی). بر این اساس، یک صندوق بازنشستگی که چندین طرح مختلف دارد باید گزارش‌های جداگانه‌ای برای هر یک از طرح‌های خود ارائه نماید. در استاندارد ۶۷ حسابداری دولتی نیز به صراحت الزام شده است که اگر یک صندوق بازنشستگی چند طرح بازنشستگی داشته باشد لازم است برای هر طرح خود جداگانه گزارشگری نماید. بنابراین مخالفت با بکارگیری استاندارد ۲۷ توسط سازمان تأمین اجتماعی به دلیل اینکه این سازمان طرح‌های دیگری از جمله درمان و بیکاری دارد وارد نیست؛ سازمان تأمین اجتماعی باید گزارش مستقلی برای هر یک از طرح‌های خود ارائه نماید.

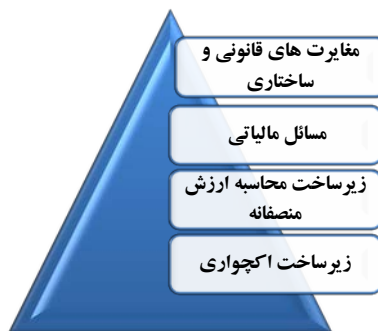
آزمون بررسی زیرساخت‌های قانونی و حقوقی برای اجرای استاندارد ۲۷

نتایج تحلیل نظرات خبرگان در پاسخ به سومین پرسش پژوهش که آیا در کشور بسترها و زیرساخت‌های قانونی و حقوقی برای اجرای استاندارد ۲۷ وجود دارد به صورت جدول ۸ می‌باشد.

جدول ۸) نتایج آزمون بررسی دامنه استاندارد با استفاده از روش دلفی فازی												
نتایج کلی		گروه استفاده‌کنندگان			گروه تهیه‌کنندگان			گروه حساب‌رسان			گروه	
نتیجه	میانگین فازی	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه	میانگین فازی	سوال	
تایید	۰/۸۳۸	-۰/۹۹ -۰/۸۹ (۰/۶۴)	تایید	۰/۸۳۱	-۰/۹۹ -۰/۸۸ (۰/۶۳)	تایید	۰/۸۳۶	-۰/۹۷ -۰/۹ (۰/۶۵)	تایید	۰/۸۴۸	-۰/۹۹ -۰/۹ (۰/۶۵)	۸

نتایج تحلیل پرسشنامه‌ها بیانگر این است که تمامی گروه‌ها بر این باورند که زیرساخت‌ها و بسترهای لازم برای بکارگیری استاندارد ۲۷ در کشور وجود ندارد. نکته جالب این بود که تنها یک نفر از مصاحبه‌شوندگان گروه مالی موافق مناسب بودن بسترها و زیرساخت‌های کشور بود. مشکلات زیرساختی بکارگیری استاندارد ۲۷ در شکل ۱ ارائه شده است.

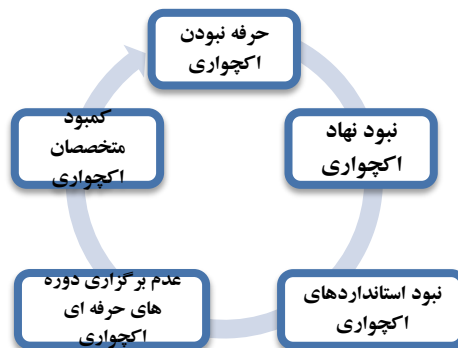
شکل ۱: مشکلات مربوط به بسترها و زیرساخت‌های بکارگیری استاندارد ۲۷

زیرساخت اکچواری

ارزش فعلی مزایای مبتنی بر اکچواری مهمترین رقمی است که در صورت‌های مالی بیانگر وضعیت صندوق‌های بازنشستگی می‌باشد؛ علیرغم اهمیت محاسبات اکچواری، زیرساخت‌ها و امکانات لازم برای محاسبه آن وجود ندارد؛ اکچواری در ایران به عنوان حرفه شناخته شده نیست در حالیکه در سایر کشورها یک حرفه محسوب می‌شود؛ مدرک حرفه‌ای، آزمون اکچواری و آیین رفتار حرفه‌ای برای اکچوارها در ایران وجود ندارد؛ مهمتر اینکه نهاد اکچواری^{۲۸} در ایران وجود ندارد از اینرو گزارش‌های اکچواری، نرخ‌ها و روش‌های مورد استفاده مورد بررسی و نظارت حرفه‌ای قرار نمی‌گیرد. کارکرد دیگر این نهاد، دادن مجوز حرفه‌ای به اکچوارهای واجد صلاحیت است. به همین دلیل اکچوار واجد صلاحیت حرفه‌ای تعریف نشده است. از سوی دیگر، به دلیل عدم وجود نهاد اکچواری، استانداردهای اکچواری در ایران وجود ندارد و محاسبات بر اساس قضاوت افراد صورت می‌گیرد. دوره‌های حرفه‌ای موفق نیز برای اکچواری برگزار نمی‌شود. به دلایل ذکر شده، متخصصان اکچواری در کشور کم است و یک سری افراد محدود به نام شناخته شده‌اند. به طور کلی، در عمل مشخص نیست که چقدر می‌توان به محاسبات اکچواری اتکا نمود. این مسائل در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۲ زیرساخت‌های مربوط به محاسبات اکچواری

محاسبه ارزش منصفانه

در صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی ارزش فعلی اکچواری با ارزش منصفانه دارایی‌ها مقایسه می‌شود تا کسری طرح محاسبه شود؛ از این رو محاسبه ارزش منصفانه دارایی‌ها نیز گامی بااهمیت تلقی می‌شود که متأسفانه به دلیل عدم وجود زیرساخت‌های لازم و بازار کارا برای دارایی‌ها ارزش‌های قابل اتکایی محاسبه نمی‌شود. در کشورهای دیگر موسسات و شرکت‌هایی وجود دارد که ارزش منصفانه را تعیین می‌کنند اما در کشور ما ارزش منصفانه براساس منابع مستقلى محاسبه نمی‌شود؛ ارزش محاسبه شده با ارزش اکچواری مقایسه می‌شود و اگر کمتر باشد با دستکاری ارزش منصفانه محاسبه شده سعی می‌شود کسری گزارش شده کاهش یابد. علاوه بر هزینه‌بر بودن و زمان‌بر بودن محاسبات، ارزش منصفانه برخی دارایی‌ها مانند شرکت‌های غیربورسی مشخص نیست. مسائل مربوط در این خصوص در شکل ۳ ارائه شده است.

عدم وجود زیرساخت‌های محاسبه ارزش منصفانه

ابزار محاسبه ارزش منصفانه وجود ندارد و ارزش‌های قابل اتکایی محاسبه نمی‌شود	به دلیل اینکه سیستم مالی به سیستم مالیاتی متصل است، تجدید ارزیابی صورت نمی‌گیرد	ارزش شرکت‌های غیربورسی مشخص نیست	محاسبه ارزش منصفانه زمان‌بر است که باعث می‌شود همواره ارقام محاسبه شده به روز نبوده و نیاز به انجام مجدد محاسبات وجود داشته باشد	هزینه ارزیابی ارزش منصفانه دارایی‌های طرح خیلی زیاد است
--	---	----------------------------------	--	---

شکل ۳: زیرساخت‌های مربوط به محاسبات ارزش منصفانه

مسائل مالیاتی

یکی از مشکلات مهم صندوق‌های بازنشستگی، عدم شناخت سیستم مالیاتی از صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی و نوع درآمدهای آن‌ها است. تفاوت بین صورت تغییر دارایی‌ها و صورت درآمد و هزینه برای ممیزین مالیاتی تعریف نشده است؛ وزارت دارایی حق بیمه‌ها را درآمد تلقی می‌کند و اثبات اینکه این درآمدها معاف از مالیات می‌باشد یک مساله است؛ یکی از دلایل این مشکل عدم تطابق اظهارنامه مالیاتی با استاندارد ۲۷ است؛ در اظهارنامه مالیاتی جدولی برای صندوق‌های بازنشستگی وجود ندارد درحالی‌که جداول مربوط به تولید و پیمانکاری وجود دارد. برخی نیز این نکته را ابراز

نموده‌اند که حتی بعضی از ابلاغیه‌های وزارت دارایی با استاندارد ۲۷ همخوانی ندارد. در شکل ۴ این مسائل به تصویر کشیده شده است.

شکل ۴) مسائل مالیاتی مربوط به صندوق‌های بازنشستگی

مغایرت‌های قانونی و ساختاری

در بیمه‌های اجتماعی همانند بیمه‌های تجاری، تنظیم‌گر^{۲۹} وجود ندارد؛ باید نهادی باشد که همه صندوق‌ها را تحت پوشش قرار داده و برای آن‌ها قوانین مدونی وضع و در مورد نرخ‌ها، تغییر قوانین و مقررات، متغیرهای جمعیتی و ... نظر بدهد. برخی نیز بر این باورند که اساساً استاندارد ۲۷ بر اساس قوانین ما تنظیم نشده است و باید براساس قوانین کشور، بومی شده و با تغییر قوانین به روز شود؛ در ایران قوانین لحظه‌ای است و این امر در برآوردهای آتی برای محاسبات اکچواری و برنامه ریزی بلندمدت مشکل ایجاد می‌کند. متخصصان مالی سازمان تامین اجتماعی ابراز نموده‌اند که خط‌مشی تامین مزایای بازنشستگی در هیچ یک از قوانین و مقررات سازمان تامین اجتماعی وجود ندارد؛ از این رو بند افشای مربوط به تبیین خط‌مشی تامین مالی کسری اکچواری رعایت نمی‌شود. از نظر متخصصان، یک دیگر از بسترهای لازم برای اجرای استاندارد ۲۷، اجرای استاندارد ۳۳ است که در آن خیلی از مسائل اکچواری حل شده است، اما متأسفانه در ایران در ترتیب اجرای این دو استاندارد بالعکس عمل شده است. در شکل ۵ این مسائل مشخص شده‌اند.

شکل (۵) مغایرت‌ها قانونی و ساختاری بکارگیری استاندارد ۲۷

آزمون بررسی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد ۲۷

درخصوص بررسی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای بکارگیری استاندارد ۲۷ یعنی پرسش‌های چهارم تا هفتم پژوهش، ۵ سوال سه گزینه‌ای به صورت بلی، خیر و نظری ندارم به شرح جدول ۹ مطرح گردید.

جدول ۹: سوالات ارائه شده جهت بررسی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد	
ردیف	سوال
۹	آیا هزینه‌های بکارگیری اولیه استاندارد مطابق هزینه‌های در نظر گرفته شده هنگام تدوین استاندارد (هزینه‌های مورد انتظار) بوده است؟
۱۰	آیا هزینه‌های رعایت استاندارد مطابق هزینه‌های در نظر گرفته شده هنگام تدوین استاندارد (هزینه‌های مورد انتظار) بوده است؟
۱۱	آیا منافع به کار بردن استاندارد ۲۷ مطابق با منافع در نظر گرفته شده هنگام تدوین استاندارد (منافع مورد انتظار) بوده است؟
۱۲	آیا پیامدهای با اهمیت و غیر منتظره در نتیجه بکار بردن استاندارد ۲۷ رخ داده است؟
۱۳	آیا تغییرات قابل توجهی در محیط اقتصادی (از جمله محیط نظارتی یا مقرراتی) از زمان انتشار استاندارد وجود داشته که بکارگیری استاندارد یا مفید بودن اطلاعات حاصل از آن را تحت تاثیر قرار دهد؟

نتایج حاصل از سوالات سه گزینه‌ای پرسشنامه‌ها به شرح جدول ۱۰ می‌باشد.

جدول ۱۰: پاسخ‌های ارائه شده به سوالات سه گزینه‌ای بررسی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد												
سوال	گروه حساب‌برسان			گروه تهیه‌کنندگان			گروه استفاده‌کنندگان			نتایج کلی		
	بلی	خیر	نظری ندارم	بلی	خیر	نظری ندارم	بلی	خیر	نظری ندارم	بلی	خیر	نظری ندارم
۹	۱۰	۵	۱۸	۱۳	۴	۱۴	-	-	-	۲۳	۹	۳۲
۱۰	۱۰	۵	۱۸	۱۶	۴	۱۱	-	-	-	۲۶	۹	۲۹
۱۱	۱۶	۲	۱۵	۱۷	۸	۶	-	-	-	۳۳	۱۰	۲۱
۱۲	۶	۱۱	۱۶	۱۰	۱۰	۱۱	-	-	-	۱۶	۲۱	۲۷
۱۳	۵	۱۶	۱۲	۹	۷	۱۵	۲	۱۴	۲۴	۳۸	۳۷	۲۹

نتایج آماری حاصل از بررسی این سوالات نیز در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱: نتایج ارزیابی سوالات سه گزینه‌ای بررسی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای												
سوال	گروه حساب‌برسان			گروه تهیه‌کنندگان			گروه استفاده‌کنندگان			نتایج کلی		
	میانگین	معنی داری	نتایج	میانگین	معنی داری	نتایج	میانگین	معنی داری	نتایج	میانگین	معنی داری	نتایج
۹	۲/۱۵	۰/۲۰۱	رد	۲/۲۹	۰/۰۲۶	تأیید	-	-	-	۲/۲۲	۰/۰۱۲	تأیید
۱۰	۲/۱۵	۰/۲۰۱	رد	۲/۳۹	۰/۰۰۵	تأیید	-	-	-	۲/۲۷	۰/۰۰۳	تأیید
۱۱	۲/۴۲	۰	تأیید	۲/۲۹	۰/۰۷۱	رد	-	-	-	۲/۳۶	۰	تأیید
۱۲	۱/۸۵	۰/۲۳۱	رد	۲	۱	رد	-	-	-	۱/۹۲	۰/۴۱۵	رد
۱۳	۱/۶۷	۰/۰۱۴	تأیید	۲/۰۶	۰/۶۲۵	رد	۲/۲۵	۰/۱۰۵	رد	۲/۰۱	۰/۹۰۹	رد

اکثریت معتقدند هزینه‌های بکارگیری و رعایت استاندارد مطابق انتظارات بوده است اما به دلیل اینکه اغلب حساب‌برسان نظری ارائه نداده‌اند، این سوالات در گروه حساب‌برسان تأیید نشده است. همچنین منافع به کار بردن استاندارد نیز مطابق با انتظارات بوده است؛ همچنین اجرایی شدن استاندارد ۲۷ پیامدهای با اهمیت و غیر منتظره‌ای نداشته و تغییرات قابل توجهی در محیط اقتصادی که بر بکارگیری استاندارد یا مفید بودن اطلاعات حاصل از آن تأثیرگذار باشد رخ نداده است. طبق یافته‌های حاصل از مصاحبه نیز تمام متخصصان معتقدند بکارگیری استاندارد ۲۷ پیامد خاصی نداشته است؛ با تصویب استاندارد ۲۷ تغییری در روال مالی و عملیاتی صندوق‌های بازنشستگی رخ نداده است. گزینه‌های مربوط به هزینه‌های بکارگیری استاندارد ۲۷ در پرسشنامه و تعداد پاسخ‌های به آن گزینه‌ها در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول ۱۲: نتایج سوال چندگزینه‌ای هزینه‌های بکارگیری استاندارد										
سوال (۱۴)	هزینه‌های بکارگیری استاندارد ۲۷	تغییر فرآیندهای داخلی	آموزش کارکنان	استفاده از پرسنل بیشتر	تغییر سیستم‌های اطلاعاتی	ارزشگذاری داخلی	ارزشگذاری برون-سازمانی	استفاده از مشاوران	متخصصین اکچواری	اکچواری سه سال یک بار
گروه حساب‌رسان	۹	۲۴	۱	۱۴	۷	۲۰	۱۳	۲۷	۲۰	
گروه تهیه-کنندگان	۶	۸	۴	۱۰	۶	۹	۱	۲۲	۱۶	
جمع	۱۵	۳۲	۵	۲۴	۱۳	۲۹	۱۴	۴۹	۳۶	

نتایج مصاحبه نشان می‌دهد که تمام اکچوارها و اکثر حساب‌رسان و متخصصان مالی بر این باورند که بکارگیری استاندارد ۲۷ هزینه‌های قابل توجه و غیرمنتظره‌ای را تحمیل نکرده است. هزینه کارشناسی و نیروهای متخصص هزینه‌های بااهمیت بکارگیری استاندارد عنوان شده‌اند. مزایای بکارگیری استاندارد از نظر متخصصان نیز در جدول ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۱۳: مزایای بکارگیری استاندارد ۲۷			
ردیف	مزایای ذکر شده	ردیف	مزایای ذکر شده
۱	ارتقای شفافیت	۸	مشخص شدن توان یا عدم توان پرداخت مستمری
۲	روشن شدن کسری صندوق‌ها و وضعیت آن‌ها	۹	نظم‌بخشی و گزارشگری مالی تعهدات بلندمدت
۳	ارتقای یکپارچگی بین صندوق‌ها	۱۰	توجه به ارزیابی بلندمدت وضعیت صندوق
۴	الزامی شدن محاسبات اکچواری	۱۱	تنها روشی که آینده را به ارزش فعلی منتقل و کسری را ارائه نماید
۵	با توجه به اینکه یک الزام است، بودن آن بهتر از نبودن آن است	۱۲	در شرایطی که چیزی نبوده تصویب این استاندارد اقدام مناسبی بوده است
۶	تدوین استانداردی مختص صندوق‌های بازنشستگی	۱۳	تنها قانون موجود در کشور در خصوص اکچواری
۷	عمل طبق استانداردهای بین‌المللی		

در خصوص هزینه-منفعت بکارگیری استاندارد حسابداری ۲۷ اکثر متخصصان بر این باورند که منافع بکارگیری استاندارد ۲۷ بیشتر از هزینه‌های بکارگیری آن است. نتایج حاصله در جدول ۱۴ ارائه شده است.

جدول ۱۴: نتایج سوال چندگزینه‌ای هزینه-منفعت بکارگیری استاندارد				
مطمئن نیستم	بیشتر بودن هزینه‌ها از منافع	برابر بودن منافع و هزینه‌ها	بیشتر بودن منافع از هزینه‌ها	سوال (۱۵) فزونی منافع بر مخارج
۵	۲	۱	۲۵	گروه حساب‌برسان
۶	۴	۵	۱۶	گروه تهیه‌کنندگان
۱۱	۶	۶	۴۱	جمع
%۱۷/۲۰	%۹/۳۷	%۹/۳۷	%۶۴/۰۶	درصد

آزمون لزوم همگرایی استانداردهای ۲۷ و ۳۳

در ایران استاندارد حسابداری شماره ۳۳ مربوط به نحوه گزارشگری طرح‌های بازنشستگی در دفاتر کارفرمایان است. با توجه به روابطی که میان صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان وجود دارد، لزوم همگرایی استانداردهای این دو نهاد نیز مورد بررسی قرار گرفت. سوالاتی که در خصوص پرسش هشتم پژوهش مورد نظرسنجی قرار گرفت به شرح جدول ۱۵ می‌باشد.

جدول ۱۵: سوالات ارائه شده جهت ارزیابی لزوم همگرایی استانداردهای حسابداری کارفرمایان و صندوق‌های بازنشستگی	
ردیف	سوال
۱۶	به دلیل روابط میان صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان، بهتر است تا حد امکان استانداردهای حسابداری این دو نهاد همگرا شوند.
۱۷	در استاندارد ۳۳ الزاماتی برای حسابداری طرح‌های با کمک معین توسط کارفرمایان ارائه شده است؛ بهتر است الزامات مربوط به طرح‌های با کمک معین در استاندارد ۲۷ نیز تدوین گردد.
۱۸	در استاندارد ۳۳ کارفرمایان علاوه بر تعهدات قانونی باید هرگونه تعهد عرفی را نیز به حساب منظور نمایند اما طبق استاندارد ۲۷ تنها تعهدات قانونی یا قراردادی به عنوان طلب صندوق به حساب گرفته می‌شود. بهتر است در این خصوص روش یکسان در دو استاندارد بکار گرفته شود.

۱۹	بهتر است روش و مفروضات اکچواری یکسان در محاسبات اکچواری صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان الزامی گردد.
۲۰	در استاندارد ۳۳ برای محاسبه تعهدات به طرح از حقوق و مزایای سنوات آخر استفاده شده است یعنی رویکرد حقوق و مزایای پیش‌بینی شده در حالیکه در استاندارد ۲۷ برای محاسبه تعهدات بازنشستگی طرح، بکارگیری رویکرد حقوق و مزایای جاری الزامی شده است. بهتر است یک رویکرد در هر دو واحد الزام گردد.
۲۱	در استاندارد ۳۳ الزاماتی در خصوص محاسبه نرخ تنزیل ارائه شده است در حالیکه در استاندارد ۲۷ الزام خاصی در این زمینه مطرح نشده است. بهتر است شیوه‌های یکسانی برای محاسبه نرخ تنزیل یکسان توسط دو واحد بکار گرفته شود.
۲۲	در استاندارد ۳۳ الزام به تفکیک ارزش منصفانه دارایی‌های طرح بر حسب ماهیت و ریسک آن‌ها و تفکیک هر طبقه از دارایی‌ها بر حسب اینکه برای آن بازار فعال وجود دارد یا خیر ارائه شده است در حالیکه در استاندارد ۲۷ الزام خاصی در این زمینه مطرح نشده است. بهتر است طرح‌های بازنشستگی نیز الزامات مشابه کارفرمایان در خصوص تفکیک ارزش منصفانه دارایی‌های طرح را بکار گیرند.
۲۳	در استاندارد ۳۳ انجام تحلیل حساسیت برای هر یک از مفروضات بااهمیت اکچواری الزامی شده است در حالیکه در استاندارد ۲۷ الزام خاصی در این زمینه مطرح نشده است. بهتر است طرح‌های بازنشستگی نیز الزامات مشابه کارفرمایان در خصوص انجام تحلیل حساسیت برای مفروضات بااهمیت اکچواری را بکار گیرند.
۲۴	در استاندارد ۳۳ افشای اطلاعاتی در خصوص صندوق‌هایی بازنشستگی الزامی شده که طرح‌های بازنشستگی طبق استاندارد ۲۷ ملزم به افشای آن‌ها نیستند. بهتر است الزامات افشا در خصوص اطلاعات مشابه در دو واحد همگرا شود.

نتایج تحلیل پرسشنامه‌های سه گروه در جدول ۱۶ ارائه شده است.

جدول ۱۶: نتایج آزمون ارزیابی همگرایی استانداردهای حسابداری کارفرمایان و صندوق‌های بازنشستگی با استفاده از روش دلفی فازی											
گروه	گروه حساب‌برسان			گروه تهیه‌کنندگان			گروه استفاده‌کنندگان			نتایج کلی	
سوال	میانگین فازی	میانگین قطعی	نتیجه	میانگین فازی	میانگین قطعی	نتیجه	میانگین فازی	میانگین قطعی	نتیجه	میانگین فازی	نتیجه
۱۶	-۰/۸۸	-۰/۶۹	رد	-۰/۹۴	-۰/۷۵	تایید	-۰/۹۱	-۰/۷۵	تایید	-۰/۹۱	تایید
	۰/۶۶۹	۰/۷۳۱	رد	۰/۷۲۱	۰/۷۳۱	تایید	۰/۷۰۸	۰/۷۳۱	تایید	۰/۷۰۸	تایید

		(۰/۴۹)			(۰/۵۱)			(۰/۵۱)			(۰/۴۴)	
تایید	۰/۷۱۲	-۰/۹۲ -۰/۷۳ (۰/۴۹)	تایید	۰/۷۰۴	-۰/۹۱ -۰/۷۳ (۰/۴۸)	تایید	۰/۷۲۶	-۰/۹۵ -۰/۷۳ (۰/۴۹)	تایید	۰/۷۱	-۰/۸۹ -۰/۷۴ (۰/۴۹)	۱۷
رد	۰/۶۵۹	-۰/۸۶ -۰/۶۸ (۰/۴۴)	رد	۰/۶۳۸	-۰/۸۳ -۰/۶۶ (۰/۴۲)	تایید	۰/۷۲۶	-۰/۹۴ -۰/۷۴ (۰/۵)	رد	۰/۶۲۱	-۰/۸۲ -۰/۶۴ (۰/۴)	۱۸
تایید	۰/۷۱۴	-۰/۹ -۰/۷۴ (۰/۵)	تایید	۰/۷۳۱	-۰/۹۱ -۰/۷۶ (۰/۵۲)	تایید	۰/۷۱۸	-۰/۹۱ -۰/۷۴ (۰/۵)	رد	۰/۶۸۹	-۰/۸۸ -۰/۷۲ (۰/۴۷)	۱۹
تایید	۰/۷۲۷	-۰/۹۳ -۰/۷۵ (۰/۵)	تایید	۰/۷۴۶	-۰/۹۴ -۰/۷۸ (۰/۵۳)	تایید	۰/۷۲۸	-۰/۹۴ -۰/۷۵ (۰/۵)	تایید	۰/۷۰۲	-۰/۹۲ -۰/۷۲ (۰/۴۷)	۲۰
تایید	۰/۷۶۱	-۰/۹۵ -۰/۷۹ (۰/۵۴)	تایید	۰/۷۶۹	-۰/۹۶ -۰/۸ (۰/۵۵)	تایید	۰/۷۵۸	-۰/۹۴ -۰/۷۹ (۰/۵۴)	تایید	۰/۷۵۵	-۰/۹۴ -۰/۷۹ (۰/۵۴)	۲۱
تایید	۰/۷۴۳	-۰/۹۳ -۰/۷۷ (۰/۵۲)	تایید	۰/۷۶۳	-۰/۹۴ -۰/۸ (۰/۵۵)	تایید	۰/۷۳۴	-۰/۹۴ -۰/۷۶ (۰/۵۱)	تایید	۰/۷۲۷	-۰/۹۲ -۰/۷۶ (۰/۵۱)	۲۲
تایید	۰/۷۴۸	-۰/۹۴ -۰/۷۷ (۰/۵۳)	تایید	۰/۷۴	-۰/۹۲ -۰/۷۷ (۰/۵۳)	تایید	۰/۷۶۶	-۰/۹۷ -۰/۷۹ (۰/۵۴)	تایید	۰/۷۴	-۰/۹۳ -۰/۷۷ (۰/۵۲)	۲۳
تایید	۰/۷۳۳	-۰/۹۳ -۰/۷۶ (۰/۵۱)	تایید	۰/۷۳۱	-۰/۹۳ -۰/۷۶ (۰/۵۱)	تایید	۰/۷۴۷	-۰/۹۴ -۰/۷۷ (۰/۵۲)	تایید	۰/۷۲۲	-۰/۹۲ -۰/۷۵ (۰/۵)	۲۴

به طور کلی حساب‌رسان مخالف اما دو گروه تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان موافق همگرایی دو استاندارد هستند. پاسخ‌دهندگان بر این باورند که بهتر است روش و مفروضات اکچواری یکسان و شیوه‌های یکسانی برای محاسبه نرخ تنزیل توسط دو نهاد مورد استفاده قرار گیرد. همچنین در خصوص الزامات افشا، دو استاندارد همگرا شوند. پس از بررسی هشت پرسش پژوهش، خلاصه یافته‌های حاصل از ارزیابی استاندارد ۲۷ در جدول ۱۷ ارائه شده است.

جدول ۱۷: خلاصه یافته‌های حاصل از ارزیابی استاندارد		
هدف	آزمون	خلاصه یافته‌ها
ارزیابی کلی	ارزیابی میزان دستیابی استاندارد به اهداف تدوین آن	<p>- نیازهایی که این استاندارد براساس آن تدوین شده برطرف شده است:</p> <p>- بکارگیری روش‌های یکسان برای معاملات و رویدادهای مشابه</p> <p>- بکارگیری عناوین و شکل‌های یکسان صورت‌های مالی و یکنواختی افشای اطلاعات</p> <p>- افشای اطلاعات کافی در مورد ارزش فعلی تعهدات آتی مزایای بازنشستگی، ارزش منصفانه دارایی‌ها و توان ایفای تعهدات</p> <p>- ارتقای شفافیت در صندوق‌های بازنشستگی</p> <p>- یادداشت‌های توضیحی صندوق‌های بازنشستگی عملکرد مدیریت در خصوص بکارگیری منابع صندوق‌ها و اداره آن را نشان نمی‌دهد</p>
	آزمون بررسی دامنه استاندارد	دامنه استاندارد ۲۷ به درستی تعیین شده و همه صندوق‌های بازنشستگی در کشور می‌توانند الزامات آن را بکار گیرند
	بسترها و زیرساخت‌های قانونی و حقوقی	زیرساخت‌ها و بسترهای لازم برای بکارگیری استاندارد ۲۷ در کشور وجود ندارد؛ این مسائل را می‌توان به زیرساخت‌های محاسبات اکچواری، مسائل مالیاتی، زیرساخت‌های محاسبه ارزش منصفانه و مغایرت‌های قانونی و ساختاری طبقه‌بندی نمود
هزینه-منفعت استاندارد	ارزیابی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای اجرای استاندارد	<p>- هزینه‌های بکارگیری و رعایت استاندارد و همچنین منافع بکارگیری آن مطابق انتظارات بوده است</p> <p>- اجرایی شدن استاندارد ۲۷ پیامدهای با اهمیت و غیرمنتظره‌ای نداشته و تغییرات قابل توجهی در محیط اقتصادی که بر بکارگیری استاندارد یا مفید بودن اطلاعات حاصل از آن تاثیرگذار باشد رخ نداده است</p> <p>- منافع بکارگیری استاندارد بیشتر از هزینه‌های بکارگیری آن است</p>
سایر مسائل	همگرایی استانداردهای حسابداری	<p>حسابرسان مخالف اما دو گروه صندوق‌ها و استفاده‌کنندگان موافق همگرایی دو استاندارد هستند</p> <p>- بهتر است روش و مفروضات اکچواری یکسان و شیوه‌های یکسانی برای محاسبه نرخ تنزیل توسط دو نهاد مورد استفاده قرار گیرد</p> <p>- در خصوص الزامات افشا، دو استاندارد همگرا شوند.</p>

بحث و نتیجه‌گیری

گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی به دلیل این که این صندوق‌ها ابزاری برای تأمین آتیه بخش عمده‌ای از جمعیت کشور محسوب می‌شوند از اهمیت بالایی برخوردار است؛ با این وجود، با گذشت بیش از ۱۳ سال از اجرایی شدن استاندارد حسابداری مربوط به آن‌ها، تاکنون این استاندارد مورد بررسی دقیق قرار نگرفته است. این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی استاندارد ۲۷ و ارزیابی کلی آن با استفاده از رویکرد ارزیابی پس از اجرا و روش پژوهش ترکیبی صورت پذیرفته است. نتایج بیانگر این است که استاندارد ۲۷ به اهداف تدوین آن دست یافته است، اما یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی عملکرد ارکان طرح را نشان نمی‌دهد؛ با توجه به اهمیت این موضوع لازم است در این خصوص گزارشات مکمل ارائه گردد. نکته بااهمیت دیگر این است که زیرساخت‌ها و بسترهای قانونی و حقوقی لازم برای بکارگیری استاندارد ۲۷ در کشور وجود ندارد؛ این بسترها را می‌توان به زیرساخت‌های محاسبات اکچواری، مسائل مالیاتی، زیرساخت‌های محاسبه ارزش منصفانه و مغایرت‌های قانونی و ساختاری طبقه‌بندی نمود. در این خصوص راهکارهای زیر جهت بهبود گزارشگری مالی صندوق‌های بازنشستگی پیشنهاد می‌گردد:

۱- با توجه به عدم وجود بسترها و زیرساخت‌های محاسبات اکچواری در کشور، تعاملات بیشتری بین انجمن اکچواری ایران و سازمان حسابرسی صورت پذیرد؛ یکی از موارد بااهمیت در این خصوص توافق نظر در خصوص روش محاسبه ارزش فعلی مزایای مبتنی بر اکچواری طبق استاندارد ۲۷ می‌باشد زیرا برداشت‌های مختلفی که از آن صورت می‌گیرد بر نحوه انجام محاسبات تاثیر زیادی دارد.

۲- با توجه به نبود استانداردهای اکچواری و ناکافی بودن الزامات استاندارد در خصوص محاسبه ارزش فعلی مزایای بازنشستگی مبتنی بر اکچواری، با همکاری سازمان حسابرسی و انجمن اکچواری ایران، رهنمودی برای محاسبات اکچواری تدوین شود یا الزاماتی در خصوص مفروضات اکچواری و نحوه تعیین آن‌ها به خصوص نرخ تنزیل در استاندارد ارائه شده و جنبه‌های اصولی محاسبات تشریح گردد.

۳- به دلیل اینکه حجم گزارش و محتوای آن‌ها در صندوق‌های مختلف، متفاوت است، تعیین فرمت گزارش اکچواری و اطلاعات ارائه شده در آن ضروری به نظر می‌رسد.

۴- الگوی تامین اجتماعی و جداول مورد استفاده مانند جدول عمر که برای محاسبات اکچواری مورد استفاده قرار می‌گیرند بسیار قدیمی هستند؛ لازم است تمهیداتی برای به روز نمودن آن‌ها صورت گیرد.

۵- با توجه به اینکه برگزاری آزمون حرفه‌ای اکچواری و دادن صلاحیت به اکچوارهای واجد صلاحیت جدیداً توسط بیمه مرکزی صورت می‌گیرد، لازم است در این زمینه تعاملاتی بین سازمان حسابرسی و انجمن اکچواری و بیمه مرکزی جهت اعطای مجوز صلاحیت حرفه‌ای به اکچوارهای واجد صلاحیت صورت پذیرد.

۶- با توجه به اهمیت محاسبه ارزش منصفانه در صندوق‌های بازنشستگی، تنها کارشناسان رسمی واجد صلاحیت حرفه‌ای مشخص این ارزش‌ها را محاسبه کرده و با توجه عدم قابلیت اتکای ارزش‌های محاسبه شده، تمهیداتی برای بررسی این ارزش‌ها سنجیده شود.

۷- با توجه به مسائل مالیاتی صندوق‌های بازنشستگی، تعاملاتی بین سازمان حسابرسی با سازمان امور مالیاتی صورت گرفته و دوره‌های آموزشی برای کارشناسان مالیاتی صندوق‌های بازنشستگی برگزار گردد.

۸- تمهیداتی اندیشیده شود تا در جدول اظهارنامه مالیاتی جداول مربوط به صندوق‌های بازنشستگی تعبیه گردد.

۹- با توجه به وضعیت صندوق‌های بازنشستگی در کشور و اهمیت بالقوه گزارشگری مالی صحیح توسط آن‌ها، به منظور تشویق صندوق‌های بازنشستگی به محاسبه ارزش منصفانه، تدابیری در قوانین مالیاتی برای صندوق‌های بازنشستگی در این خصوص صورت گیرد.

۱۰- با توجه به متغیرهای اقتصادی در حال تغییر در کشور، نرم‌فزار جامعی برای اکچواری تهیه شود تا بتوان با کمک آن گزارشگری اکچواری به روز انجام داد.

۱۱- سیستمی برای اکچواری طراحی شود که بتوان برای هر فرد که وارد صندوق می‌شود حساب انفرادی ایجاد کرد تا مشخص شود هر فرد چقدر حق بیمه پرداخت کرده و چه تعهداتی در قبال وی وجود دارد؛ هم اکنون محاسبات اکچواری به صورت کلی محاسبه می‌شود که بهتر است به صورت جزئی و بر حسب تک‌تک افراد محاسبه شود.

۱۲- یکی از بسترهای لازم برای اجرای استاندارد ۲۷، اجرای استاندارد ۳۳ است که در آن خیلی از مسائل اکچواری حل شده است؛ حتی از نظر کارشناسان، یکی از دلایل عدم توجه کارفرمایان به صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی، عدم بکارگیری استاندارد ۳۳ توسط آن‌ها است. در استانداردهای بین‌المللی نیز استاندارد مربوط به کارفرمایان قبل از استاندارد حسابداری صندوق‌های بازنشستگی تدوین و اجرایی شده است. با توجه به عدم توانایی شرکت‌ها در بکارگیری الزامات استاندارد ۳۳، لازم است این چالش‌های اجرایی این استاندارد مورد بررسی قرار گیرد.

۱۳- با توجه به اهمیت سایر طرح‌های به جز بازنشستگی و عدم شمول آن‌ها در دامنه استاندارد ۲۷، تدوین استانداردهای حسابداری گزارشگری مالی سایر طرح‌های صندوق‌های بازنشستگی مانند درمان و بیکاری در دستور کار سازمان حسابرسی قرار گیرد.

۱۴- یکی از دلایل عدم استفاده صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی عدم انتشار این صورت‌ها است. لازم است در این خصوص تمهیدات لازم اندیشیده شود تا صورت‌های مالی در دسترس عموم یا حداقل، کارفرمایان آن‌ها قرار گیرد. از سوی دیگر، طبق یافته‌های حاصل از پژوهش، پاسخ دهندگان بر این باورند با توجه به روابطی که میان صندوق‌های بازنشستگی و کارفرمایان وجود دارد، استانداردهای حسابداری این دو نهاد تا حد امکان همگرا شود؛ در این خصوص همگرایی در

زمینه‌های زیر مورد تاکید قرار گرفته است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود این مسائل مدنظر سازمان حسابرسی قرار گیرد:

- ۱۵- بکارگیری روش، مفروضات و رویکرد یکسان برای محاسبات اکچواری
- ۱۶- بکارگیری الزامات مشابه درخصوص تفکیک ارزش منصفانه دارای‌های طرح (در استاندارد ۳۳ الزام به تفکیک ارزش منصفانه دارایی‌های طرح بر حسب ماهیت و ریسک آن‌ها و تفکیک هر طبقه از دارایی‌ها بر حسب اینکه برای آن بازار فعال وجود دارد یا خیر ارائه شده است درحالی‌که در استاندارد ۲۷ الزام خاصی در این زمینه مطرح نشده است)
- ۱۷- همگرایی الزامات افشا (در استاندارد ۳۳ افشای اطلاعاتی درخصوص صندوق‌هایی بازنشستگی الزامی شده که طرح‌های بازنشستگی طبق استاندارد ۲۷ ملزم به افشای آن‌ها نیستند).

درنهایت نیز ارزیابی هزینه‌ها، مزایا و پیامدهای بکارگیری استاندارد ۲۷ نشان می‌دهد هزینه‌های بکارگیری استاندارد مورد انتظار بوده و هزینه بالایی بر صندوق‌ها تحمیل نکرده است؛ علاوه بر آن پیامدهای غیرمنتظره‌ای در نتیجه کاربرد استاندارد رخ نداده است. فزونی منافع بر هزینه‌های بکارگیری استاندارد نیز توجیه‌کننده بکارگیری الزامات استاندارد است.

در راستای انجام پژوهش و دستیابی به اهداف آن محدودیت‌ها و مشکلاتی وجود داشت که در تفسیر نتایج و قابلیت تعمیم آن بایستی مورد ملاحظه قرار گیرد؛ این موارد به شرح زیر می‌باشد:

۱۸- یکی از مهمترین محدودیت‌های این پژوهش کمبود متخصصانی بود که با نحوه حسابداری صندوق‌های بازنشستگی آشنایی داشته باشند؛ در این خصوص تا حد امکان سعی شد از نظرات خبرگان حسابداری صندوق‌های بازنشستگی استفاده شود.

۱۹- محدودیت دیگر عدم افشای عمومی صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی بود؛ برای رفع این محدودیت در حد امکان سعی شد موارد مورد نظر از طریق مصاحبه با

مدیران مالی صندوق‌های بازنشستگی استخراج شود. برخی از صندوق‌های بازنشستگی حتی در مراجعه حضوری از ارائه صورت‌های مالی خود امتناع می‌کردند.

۲۰- محدودیت مهم در راستای ارزیابی سودمندی اطلاعات حاصل از بکارگیری استاندارد ۲۷، عدم آشنایی کارفرمایان با صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی بود؛ به دلیل عدم رعایت استاندارد حسابداری مزایای بازنشستگی کارکنان (استاندارد حسابداری شماره ۳۳) اکثر مدیران مالی شرکت‌ها اطلاع دقیقی از نحوه گزارشگری و صورت‌های مالی صندوق‌های بازنشستگی نداشتند زیرا به دلیل عدم شناسایی تعهدات مزایای بازنشستگی کارکنان نیازی به صورت‌های مالی صندوق‌ها برای ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های طرح برای آنها بوجود نمی‌آید. در این خصوص سعی شد علاوه بر کسب نظرات کارفرمایان، از نظرات خبرگان نیز استفاده شود.

یادداشت‌ها

1- Post Implementation Review (PIR)	2- Financial Accounting Foundation (FAF)
3- Financial Accounting Standards Board (FASB)	4- Government Accounting Standards Board (GASB)
5-International Accounting Standards Board (IASB)	6- effect
7- impact	8- consequences
9- Effect analysis	10- impact assessment
11- European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG)	12- Securities and Exchange Commission (SEC)
13- Schipper	14- Ewert and Wagenhofer
15- Mixed method	16- Mustamil
17- Greene & Caracelli	18- Convenience sampling
19- Purposive sampling	20- Snowball or chain sampling
21- Saturation	22- Grady
23- Creswell	24- social security
25- Federal Accounting Standards (FASAB) Advisory Board	26- Social Insurance Accounting for
27- شرکت سرمایه‌گذار سازمان تامین اجتماعی	28- Actuary board
29- Regulator	

منابع

استاندارد حسابداری شماره ۲۷، (۱۳۸۴)، "طرح‌های مزایای بازنشستگی"، انتشارات سازمان حسابرسی.

سازمان بورس و اوراق بهادار، (۱۳۹۰)، "صندوق‌های بازنشستگی"، انتشارات سازمان بورس و اوراق بهادار.

رضایی، غلامرضا؛ کاظم‌نژاد، مصطفی؛ صادق‌زاده، مهارلویی، محمد بلوری، امین (۱۳۹۷)، "بررسی آثار استاندارد حسابداری فعالیت‌های کشاورزی ایران بر ویژگی‌های کیفی داده‌های ارایه شده در شرکت‌های کشاورزی و دامپروری"، *مجله تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، سال دهم، شماره ۱.

رحیمی باغ ابریشمی، منصورعلی؛ ملکیان، اسفندیار؛ کامیابی، یحیی و طهرانچیان، امیرمنصور (۱۳۹۶)، "نحوه شناسایی عناصر گزارش‌های مالی طبق استاندارد شماره ۲۸ و تاثیر آن بر حقوق متقابل ذینفعان اصلی (بیمه‌گر و بیمه‌گذار) در صنعت بیمه"، *پژوهشنامه بیمه*، سال سی و دوم، شماره ۴ (پیاپی ۱۲۸).

صفایی‌فر، فخرالدین (۱۳۸۸)، "آثار بکارگیری استاندارد حسابداری ۲۷ (طرح‌های مزایای بازنشستگی) بر تصمیمات استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی سازمان تامین اجتماعی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی خاتم.

غلام‌زاده لداری، مسعود (۱۳۹۵)، "تدوین و آزمون چارچوب ارزیابی اجرای استانداردهای حسابداری ایران"، رساله دکتری حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.

فیل‌سرای، مهدی و نقی‌زاده، علی (۱۳۹۷)، "تاثیر اصلاح استاندارد حسابداری شماره ۱۶ «آثار تغییر در نرخ ارز» بر ارزش و حجم مبادلات سهام شرکت‌ها"، *فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی*، سال هفتم، شماره ۲۷.

Amir.E, (1993), "The Market Valuation of Accounting Information: the case of Postretirement Benefits other than Pensions", *The Accounting Review*, (68): 703 – 724.

Amir.E, (1996), "The Effect of Accounting Aggregation on

the Value-relevance of Financial Disclosures: the case of SFAS No. 106", *The Accounting Review*, (71): 573–590.

Ayers.B, (1998), "Deferred Tax Accounting under SFAS NO 109: An Empirical Investigation of its Incremental Value-relevance Relative to APB No. 11", *The Accounting Review*, 73:195 - 212.

Barth.M. E, (1991), "Relative Measurement Errors among Alternative Pension Asset and Liability Measures", *The Accounting Review*, 66: 433-63.

Barth.M.E, Beaver.W.H, Landsman.W.R, (1992), "The Market Valuation Implications of Net Periodic Pension Cost Components, *Journal of Accounting and Economics*, (15): 27–62.

Beaudoin.C, Chandar.N, Werner.E. M, (2010), "Are Potential Effects of SFAS 158 Associated with Firms' Decisions to Freeze their Defined Benefit Pension Plans?" *Review of Accounting and Finance*, 9(4): 424–451.

Beaudoin.C, Chandar.N, Werner.E.M, (2011), "Good Disclosure Doesn't Cure Bad Accounting, or Does it? Evaluating the case for SFAS 158", *Advances in Accounting*, 27: 99–110.

Choi.B, Collins.D.W, Johnson.W.B, (1997), "Valuation Implications of Reliability Differences: the case of Non-pension Postretirement Obligations", *The Accounting Review*, (72): 351–383.

Creswell.J.W, (2007), "Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among five approaches", Thousand Oaks, California, USA: SAGE.

Davis.P.Y, Folami.Liu.C, Mittelstaedt.H.F, (1999), "The Value Relevance of Financial Statement Recognition vs. Disclosure: Evidence from SFAS No. 106", *Accounting Review*, 74(4): 403-423.

De Jong.A, Rosellón.C, Miguel.A, Verwijmeren.P, (2006), "The Economic Consequences of IFRS: the impact of IAS 32 on preference Shares in Netherlands", Erasmus Research Institute of Management.

EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group), (2011), Considering the Effect of Accounting Standards, discussion paper.

Ewert, R and Wagenhofer. A, (2012), "Using Academic Research for the Post-Implementation Review of Accounting Standards: A Note", *ABACUS (A Journal of Accounting, Finance, and Business Studies)*, 48(2): 278-291.

FAF, (2012), "Post Implementation Review Report on FASB Statement No. 131, Disclosures about Segments of an Enterprise and Related Information available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2012), "Post Implementation Review Report on FIN 48, Accounting for Uncertainty in Income Taxes", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2013), "Post Implementation Review Report on SFAS 141, Business Combinations", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2013), "Post Implementation Review Report on SFAS 109, Accounting for Income Taxes", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2014), "A Description of the FAF'S Post Implementation Review Process", March 2012 (FAF 2012b).

FAF, (2014), "Post Implementation Review Report on FASB Statement No. 157, Fair Value Measurements", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2014), "Post Implementation Review Report on FASB Statement No. 123, Share-Based Payment", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2015), "Post Implementation Review Report on FASB Statement No. 160, Noncontrolling Interests in Consolidated Financial Statements", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FAF, (2015), "Post Implementation Review Report on FASB Statement No. 128, Earnings per Share", available at <http://www.accountingfoundation.org>.

FASB, (1991), "Benefits, Costs and Consequences of Financial Accounting Standards", special report.

FASB, (2012), FASB Response to the FAF on FASB Statement No. 131, Disclosures about Segments of an Enterprise and Related Information", available at <http://www.fasb.org>.

Fried.A.N, (2012), "Disclosure versus Recognition: Evidence from Lobbying Behavior in Response to SFAS No. 158", *Research in Accounting Regulation*, 24: 25–32.

Frieda. A, Davis. F, (2013), "Economic Consequences of Mandatory GAAP changes: The case of SFAS No. 158", *Advances in Accounting*, 29 (2): 186-194.

Fulbier.R, Lirio Silva.J, Pferdehirt.M.H, (2008), "Impact of Lease Capitalization on Financial Ratios of Listed German Companies", *Business Review*, 60(2): 122–144.

Grady. MP, (1998), "Qualitative and Action Research: A practitioner handbook", Phi Delta Kappa Intl Inc.

Greene.J. C, Caracelli.V. J, (1997), "Advances in Mixed-Method Evaluation: The Challenges and Benefits of Integrating Diverse Paradigms", San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Glaum.M, Peter.S, Donna.L.S, Silvia.V, (2013), "Compliance with IFRS 3- and IAS 36-required disclosures across 17 European countries: company- and country-level Determinants", *Accounting and Business Research*, 43: 163-204.

Houmes.R, Boylan.B, (2009), "Has the adoption of SFAS 158 caused firms to underestimate pension liability? A preliminary study of the financial reporting impact of SFAS", *Summer Internet Proceedings*, 11, 17-30.

IASB, (2013), "Post-implementation Review: IFRS 8 Operating Segments", Report and Feedback Statement.

IASB, (2015), "Post-implementation Review: IFRS 3 Business Combinations", Report and Feedback Statement.

Imhoff, E.A, Thomas.J.K, (1988), "Economic Consequences of Accounting Standards: the Lease Disclosure Rule Change", *Journal of Accounting and Economics*, 10: 277-310.

Kohlbeck.M, warfield.T, (2005), "The Effects of Principles-

based Accounting Standards on Accounting Quality”, University of Wisconsin Madison, available at: www.SSRN.com.

Knowles.R. L, (2011), “Defined Benefit Pension Sponsors and Market Prices after Pension Accounting Reform, working paper, Texas State University.

Lins.K, Servaes. H, Tamayo.A, (2011), “Does Fair Value Reporting Affect Risk Management? International survey evidence”, *Financial Management*, 40(3):525–551.

Mitra.S, Hossain.M, (2009), “Value-relevance of Pension Transition Adjustments and other Comprehensive Income Components in Adoption year of SFAS No. 158”, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 33: 279–301.

Mittelstaedt.H.F, Nichols.W.D, Regier.P.R, (1995), “SFAS No. 106 and Benefit Reductions in Employer-sponsored Retiree Health Plans”, *The Accounting Review*, 70 (4): 535-556.

Mustamil.N. M, (2010), “The Influence of Culture and Ethical Ideology on Ethical Decision Making Process of Malaysian Managers”, Doctor of Business Administration, Curtin University, Perth, Western Australia.

Schipper.K, (2010), “How Can we Measure the Costs and Benefits of Changes in Financial Reporting Standards?” *Accounting and Business Research*, 40(3): 309–327.

Zeff.S, (1978), “The Rise of Economic Consequences”, *The Journal of Accountancy*, 146(6): 56–63.